

DANMARKS NATIONALBANK

27. NOVEMBER 2019 — NR. 25

FINANSIEL STABILITET – 2. HALVÅR 2019

Lavere kapital- overdækning i bankerne

- De største kreditinstitutter har fortsat høje resultater, holdt oppe af lave nedskrivninger og indtægter fra konverteringer af realkreditlån. Flere institutter har iværksat initiativer for at sikre indtjeningen fremover.
- Kapitaloverdækningen er reduceret for de største kreditinstitutter, og enkelte har lav overdækning. Institutterne bør genoverveje niveauet for deres kapitalmålsætninger for at sikre en passende afstand mellem kapital og kapitalkrav.
- Likviditeten i de største banker er generelt robust. Følsomhedsanalyser af bankernes likviditet er vigtige for at forstå de risici, der påvirker trækket af likviditet i en krise.

INDHOLD

- 2 SAMMENFATNING OG VURDERING
- 4 UDSIGT TIL MERE MODERAT VÆKST OG FORTSAT LAVE RENTER
- 6 FORTSAT HØJ INDJTJENING I BANKERNE
- 13 KAPITALOVERDÆKNINGEN ER LAV I ENKELTE INSTITUTTER
- 18 BOLIGEJERNE VÆLGER FASTFORRENTEDE REALKREDITLÅN
- 20 STOR KONKURRENCE OM ERHVERVS-KUNDERNE
- 22 LIKVIDITETEN ER ROBUST, MEN FØLSOM OVER FOR UDTRÆK AF INDLÅN
- 27 BILAG

Negative indlånsrenter

for husholdninger vil have begrænset effekt på indtjeningen

[Læs mere](#)

Boligejere vælger

fastforrentede lån og bliver mere robuste over for renteændringer

[Læs mere](#)

Øget konkurrencepres

og faldende rentemarginaler for erhvervsudlån

[Læs mere](#)

Sammenfatning og vurdering

Udsigt til mere moderat vækst og fortsat lave renter

Den globale vækst er aftagende, og forventningerne til vækstraten er reduceret, også for euroområdet. ECB nedsatte i september indlånsrenten med 0,1 procentpoint til -0,50 pct., og markedet forventer endnu lavere renter i de kommende år. Nationalbanken nedsatte samtidig sin indskudsbevisrente til -0,75 pct. Den lempelige pengepolitik har medført fald i de korte pengemarkedsrenter og markante fald i renterne på danske realkredit- og statsobligationer, der i efteråret 2019 nåede de laveste niveauer nogensinde.

Fortsat høje resultater, men kerneindtjeningen falder

De systemiske kreditinstitutter har fortsat en høj indtjening, som er understøttet af lave nedskrivninger. Den lange periode med negative renter har dog ført til lavere kerneindtjening i institutterne. Nettoebyrindtægter og bidragsindtægter er faldet svagt tilbage i de seneste år og kompenseres derfor ikke i samme grad som tidligere for de faldende nettorentindtægter. Den store bølge af konvertering af realkreditlån i 2019 vil påvirke nettoebyrindtægterne positivt i 2019, især i 2. halvår, men kun som engangseffekt. Svagere indtjening vil mindske institutternes første værn mod tab. Det er vigtigt, at institutterne fortsat effektiviserer og reducerer deres omkostninger for at modvirke den faldende kerneindtjening.

Husholdningerne er hidtil blevet friholdt for negative indlånsrenter

Bankerne har ikke sat indlånsrenten ned for husholdninger i samme grad som for erhvervs kunder. Det medfører, at bankerne i gennemsnit betaler nul eller positive indlånsrenter til husholdningerne, samtidig med at de placerer overskydende likviditet i markedet til negativ rente. I takt med et stigende indlånsoverskud lægger det et stigende nedadgående pres på bankernes nettorentindtægter.

Negative indlånsrenter for husholdninger vil have begrænset effekt på indtjeningen

Flere banker har meldt ud, at de vil indføre negative indlånsrenter for husholdninger med indlån over 750.000 kr. Nationalbanken vurderer, at indførelsen af negative indlånsrenter på -0,75 pct. for danske hus-

holdninger vil have en begrænset effekt på sektorens indtjening som helhed. Hvis indlån fra husholdninger over 750.000 kr. blev pålagt en rente på -0,75 pct., ville sektorens indtjening stige med ca. 1,1 mia. kr., hvis der ses bort fra indskydernes mulighed for at reagere på de negative renter. En reaktion kunne fx være, at husholdninger med både gæld og bankindskud reducerer indlånet ved at afdrage på gæld.

Institutterne bør sikre passende afstand mellem kapitalmålsætning og kapitalkrav

De systemiske kreditinstitutters kapitalisering har ligget på et stabilt niveau over de senere år, men stigende kapitalkrav har reduceret kapitaloverdækningen. Nationalbanken vurderer, at enkelte af de systemiske institutter bør genoverveje niveauet for deres kapitalmålsætninger for at sikre en passende afstand mellem deres kapital og kapitalkrav. Behovet for at genoverveje kapitalmålsætningerne understreges af Nationalbankens seneste stresstest af institutternes solvens. Den viser, at enkelte af de systemiske institutter vil overskride kravene til deres kapitalbuffer i et hårdt stress-scenarie, også selv om den kontracykliske kapitalbuffer antages frigivet.

Danmark er blandt de EU-lande, hvor nye Baselregler ventes at få størst indvirkning

Den forestående implementering af Baselreformen fra 2017 giver også anledning til at genoverveje kapitalplanlægningen i de systemiske institutter. Danske institutter er – i lighed med institutter i andre nordeuropæiske lande – blandt de institutter, der må forventes at opleve de største stigninger i kapitalkravene. En stor del af stigningerne skyldes indførelsen af det såkaldte outputgulv, der lægger en begrænsning på, hvor lave de risikovægtede eksponeringer baseret på historiske tabserfaringer kan blive.

NEP-krav opfyldt pr. 1. juli 2019

De systemiske institutter opfyldte alle kravet til nedskrivningsegnede passiver, NEP, da det trådte i kraft pr. 1. juli 2019. Overdækningen i forhold til det nye krav er dog begrænset, og resultater fra Nationalbankens stresstest viser, at de systemiske institutter vil få et stort behov for at udstede nye nedskrivningsegnede passiver under stress. Det er Nationalbankens forventning, at institutterne vil fortsætte opbygningen af NEP i de kommende år. Da der kan

opstå perioder med manglende eller begrænset adgang til kapitalmarkederne, bør institutterne have fokus på længden og forfaldsprofilen af deres udstedelser, så der ikke opstår store forfaldskoncentrationer og brud på NEP-krav.

Boligejerne vælger fastforrentede realkreditlån og bliver mere robuste over for renteændringer

Den samlede udlånsvækst til husholdninger drives af fastforrentede realkreditlån. Lån med fast rente udgør nu 46 pct. af realkreditudlånet mod 33 pct. i starten af 2014. Husholdningerne er dermed blevet mere robuste over for renteændringer på deres gæld. Det fastforrentede realkreditudlån stiger i samtlige kommuner, men mest i København og Københavns omegn samt omkring de større byer. Både bankerne og realkreditinstitutterne melder om mindre risikovillighed over for husholdninger de seneste kvartaler. Risikovilligheden er bl.a. faldet som følge af ændringerne til god skik for boligkredit og vejledningen om forsigtighed i kreditvurderingen ved belåning af boliger i vækstområder.

Øget konkurrencepres og faldende marginaler for erhvervsudlån

Væksten i udlånet til erhverv fortsætter i moderat tempo. Kreditstandarderne over for erhverv har været omtrent uændrede i 3. kvartal 2019, men både banker og realkreditinstitutter melder fortsat, at konkurrenternes adfærd har bidraget til lempelser af deres kreditstandarder. Konkurrencepreset afspejles primært i bankernes rentemarginal, der fortsat falder. Det er vigtigt, at institutterne opretholder en sund kreditkvalitet, og at rentemarginalen afspejler risikoen på udlånet. Tabene viser sig nemlig først, når konjunkturerne vender, og institutterne bør derfor vurdere virksomhedernes robusthed over hele konjunkturcyklen.

Bankernes likviditet er robust, men følsom over for udtræk af indlån

Nationalbanken har udviklet et værktøj til at vurdere følsomheden af bankernes likviditet. Følsomhedsanalysen viser, at de systemiske bankers likviditet generelt er robust over for en forværring i markederne, hvor bankerne ikke kan forvente at forny eksisterende lån og udstedelser, når de udløber. Følsomhedsanalysen viser også, at de systemiske bankers likviditetsposition er mere følsom over for et institutspecifikt stød, hvor der fx opstår tvivl om den enkelte banks overlevelse, og hvor indskyderne trækker indlån ud. Det er vigtigt, at bankerne selv har en indgående forståelse af følsomheden over for forskellige risici, der påvirker trækket af likviditet i en krise.

Udsigt til mere moderat vækst og fortsat lave renter

Udsigt til mere moderat vækst

Den globale vækst er aftagende. De seneste prognoser fra Den Internationale Valutafond, IMF, tegner et billede af en verdensøkonomi i vækst, men på et moderat niveau. IMF har revideret sit skøn for den globale vækst nedad og forventer nu en vækst i verdensøkonomien på 2,5 pct. for 2019 mod tidligere 2,7 pct. i april. Det er det laveste niveau siden 2012. Det er bl.a. handelskonflikten mellem USA og Kina samt en generel afmatning, som har fået IMF til at nedjustere vækstsikringskønnet. Prognosen for amerikansk økonomi er dog justeret en anelse op siden april, men forventningen er stadig lavere vækst i 2020 sammenlignet med 2019.

I euroområdet er den forventede vækst ligeledes nedjusteret siden april, hvilket især skyldes en svag udvikling i industriproduktionen, som bl.a. er faldet i Tyskland. Tilsvarende peger Nationalbankens seneste prognose på en aftagende vækst i 2020 for dansk økonomi, jf. figur 1.

Lavere pengepolitiske renter som svar på afmatning

Den europæiske centralbank, ECB, nedsatte i september indlånsrenten med 0,1 procentpoint til -0,50 pct. Samtidig åbnede banken for et todelt rentesystem, hvor en del af bankernes likviditet kan placeres til 0 pct. i rente. ECB annoncerede samtidig, at den vil genoptage køb af værdipapirer. Forsøget på at stimulere økonomien gennem lavere styringsrente sker, efter at ECB har nedjusteret sine inflationsforventninger på baggrund af stigende bekymring for den globale makroøkonomiske situation. Markedet forventer endnu lavere renter i de kommende år, jf. figur 2.

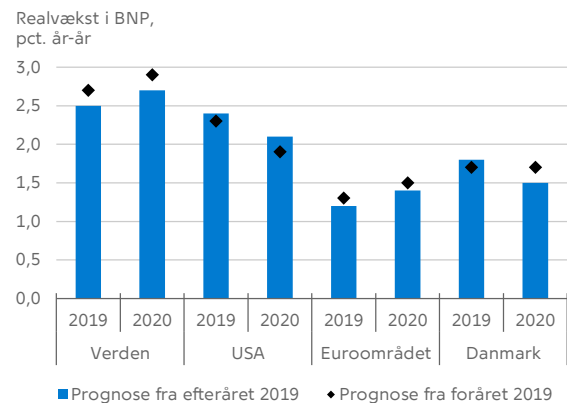
Den amerikanske centralbank, FED, har ligeledes nedsat den pengepolitiske rente. Det har medført fald i markedets forventninger til fremtidige renter.

Kraftige udsving i renten på det sikrede amerikanske pengemarked

Den 17. september 2019 steg prisen for at låne dollar dag til dag mod sikkerhed, den såkaldte reporente, til mere end 9 pct. i løbet af en dag, jf. figur 3. På dagen og i de efterfølgende dage var FED i markedet med tiltag, der skulle bringe reporenten ned og derved sikre, at FED's styringsrente for usikrede lån ville ligge mellem 2 pct. og 2,25 pct., som var målet.

Den forventede vækst i verdensøkonomien, euroområdet og Danmark er nedjusteret

Figur 1

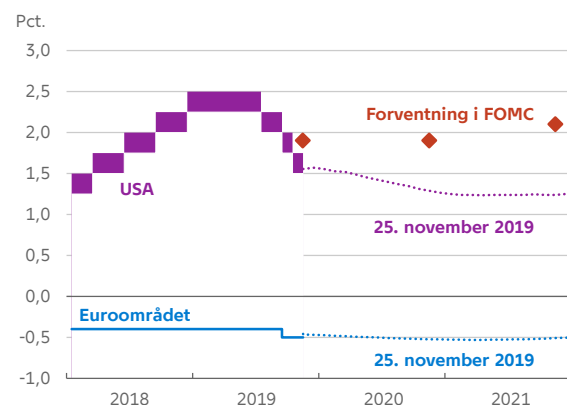

Anm.: Figuren viser IMF's prognose for verden baseret på valutakurser samt IMF's prognose for USA og euroområdet. Vækstsikringskønnet for Danmark er Nationalbankens fra marts 2019 og september 2019.

Kilde: IMF og Danmarks Nationalbank.

Markedet forventer endnu lavere renter

Figur 2

Anm.: For USA er vist intervallet for Fed funds target rate, og for euroområdet er vist ECB's indlånsrente. De prikkede linjer angiver markedets forventninger baseret på futurespriser. Seneste observation er 25. november 2019.

Kilde: Federal Reserve, ScanRate RIO og Macrobond.

Stigningen i reponenten var formodentlig en konsekvens af flere sammenfaldende begivenheder, der resulterede i en knaphed på dollar.

I kølvandet på de kraftige udsving i reponenten meddelte FED, at banken igen vil købe statsobligationer, primært for at øge mængden af dollar.

Nationalbanken har nedsat den toneangivende pengepolitiske rente

Med fastkurspolitikken er pengepolitikken indrettet efter at holde en stabil kronkurs over for euro. Derfor fulgte Nationalbanken efter ECB og nedsatte renten på indskudsbeviser med 10 basispoint til -0,75 pct. fra 13. september 2019. Det tangerer det laveste niveau nogensinde. Udlånsrenten, foliorenten og diskontoen er uændrede. I øjeblikket har de pengepolitiske modparter et stort placeringsbehov i Nationalbanken, og i den situation er det de pengepolitiske indlånsrenter, der er bestemmende for pengemarkedsrenterne og for kronkursen.

Faldende renter påvirker afkastet på bankernes obligationsbeholdning

Den lempelige pengepolitik har medført fald i de korte pengemarkedsrenter og markante fald i renterne på danske realkredit- og statsobligationer. Renterne på realkredit- og statsobligationer var i efteråret 2019 på de laveste niveauer nogensinde. Det lave renteniveau påvirker renten på de obligationer, som bankerne holder for at kunne styre likviditeten. Således er der i løbet af 2019 sket en betydelig stigning i mængden af obligationer, hvor den effektive rente er mindre end -0,5 pct., jf. figur 4.

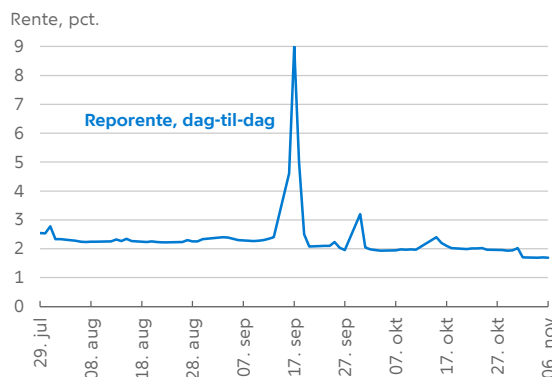
Bankaktier har tabt værdi, og kursen er under 1 i forhold til indre værdi

Forholdet mellem aktiekurs og den bogførte værdi af en banks egenkapital kan give en indikation på investorernes tro på bankens evne til at generere værdi for aktionærerne. Et niveau under 1 har sædvanligvis været en indikation på, at investorerne har haft lavere tiltro til bankens evne til at skabe gode resultater fremover, eller at aktiverens værdi afspejler den bogførte værdi.

Den gennemsnitlige kurs i forhold til indre værdi for danske systemiske banker har siden slutningen af 2018 ligget under 1. Dermed er de danske systemiske bankers kurs i forhold til indre værdi gået fra at ligge lige under niveauet for sammenlignelige nordiske banker i perioden 2015 til 2018 til at ligge væsentligt under, jf. figur 5.

Kraftig stigning i renten på det sikrede amerikanske pengemarked

Figur 3

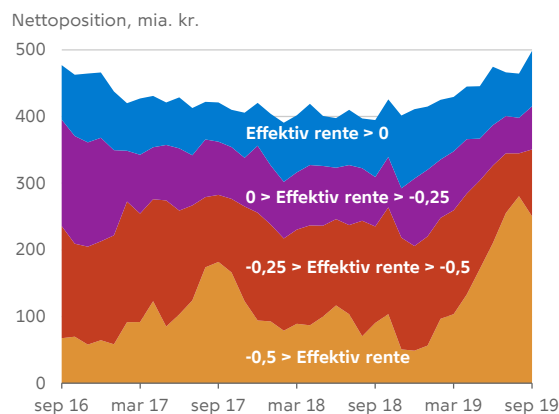

Anm.: Figuren viser 99-percentilen for den årlige rente for at låne dag til dag i det sikrede amerikanske pengemarked, secured overnight financing rate. Seneste observation er 6. november 2019.

Kilde: Federal Reserve Bank of New York.

Bankernes beholdning af obligationer med negativ rente er steget

Figur 4

Anm.: Figuren viser afkastet på de systemiske bankers obligationsbeholdning fordelt efter effektiv rente, dvs. det afkast, en obligation giver, hvis obligationen holdes til udløb. Seneste observation er september 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank og Bloomberg.

Den faldende kurs i forhold til indre værdi kan bl.a. forklares af udviklingen i egenkapitalforrentningen. Danske bankers egenkapitalforrentning var høj i 2016 og 2017 i forhold til europæiske banker, men faldt i 2018 og begyndelsen af 2019 markant under niveauet for de nordiske banker. De nordiske banker har siden 2012 formået at opretholde en høj egenkapitalforrentning.

Nye referencerenter

Referencerenten for endags usikrede lån mellem banker i euroområdet, Eonia, blev i oktober erstattet med den nye referencerente euro short-term rate, €STR. €STR er baseret på interbanktransaktioner og transaktioner mellem banker og andre finansielle institutioner. Referencerenten offentliggøres dagligt af ECB. Overgangen til en ny rente kan være meget omfattende for finansielle virksomheder, fordi Eonia i meget stor udstrækning har været anvendt som referencerente på en række finansielle produkter samt i risiko- og værdiansættelsesmodeller. Overgangen er en del af et større internationalt arbejde med at erstatte de traditionelle interbankrenter, såkaldte lbors, med alternative referencerenter baseret på transaktioner. Et lignende arbejde for en dag til dag-referencerente foregår i Danmark i regi af Finans Danmark. Introduktionen af en dansk transaktionsbaseret referencerente vil øge tilliden til den pågældende referencerente og vil være i tråd med den internationale udvikling på området. For at skabe klarhed og styrke troværdigheden omkring referencerenterne i Danmark bør den nye referencerente implementeres hurtigt og den eksisterende udfases. Det er vigtigt, at der også findes løsninger for længere løbetider og for, hvordan eksisterende kontrakter overgår fra gamle til nye referencerenter.

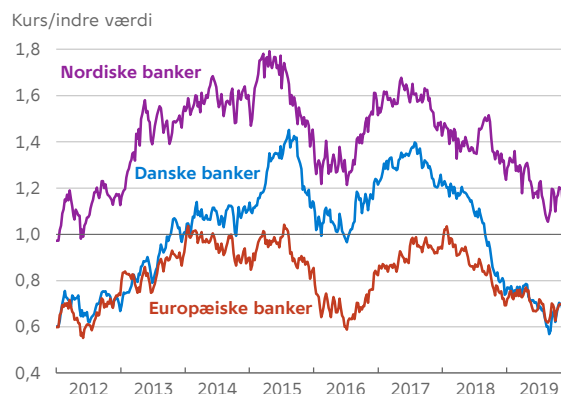
Fortsat høj indtjening i bankerne

Fortsat høje resultater, men kerneindtjeningen falder

De systemiske kreditinstitutter har fortsat en høj indtjening, også i 3. kvartal. Institutterne forrentede egenkapitalen med 8,4 pct. p.a. i første halvår af 2019. Det svarer til niveauet for egenkapitalforrentningen i slutningen af 2015, og halvårsresultatet er fortsat et godt stykke højere end resultaterne i perioden efter den finansielle krise, jf. figur 6.

Kurs i forhold til indre værdi for danske banker er lavere end sammenlignelige nordiske banker

Figur 5

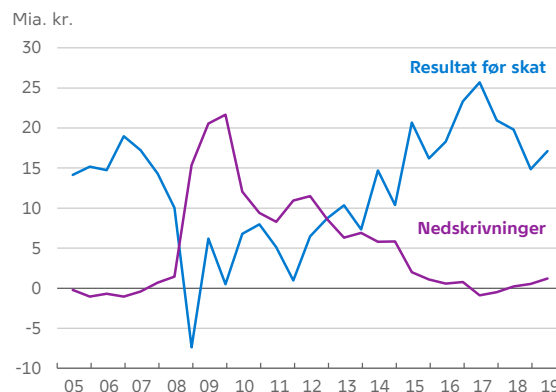

Anm.: Danske banker omfatter Danske Bank, Jyske Bank, Sydbank og Spar Nord. Nordiske banker består af DNB, Svenska Handelsbanken, Swedbank, Nordea og SEB. Europæiske banker er indekset Stoxx Europe 600 Banks. Uvægtede gennemsnit af ugentlige observationer. Sidste observation er 22. november 2019.

Kilde: Bloomberg.

Indtjeningen holdes oppe af lave nedskrivninger

Figur 6

Anm.: Halvårsdata for de systemiske kreditinstitutter. Resultatet før skat er korrigeret for nedskrivninger på goodwill. Seneste observation er 1. halvår 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Indtjeningen har igennem en længere periode været holdt oppe af lave nedskrivninger, jf. figur 6. De lave nedskrivninger skal ses i lyset af en gunstig konjunktursituation og et lavt renteniveau, der gør det lettere for husholdninger og virksomheder at servicere deres gæld. Indtjeningen er også blevet understøttet af positive kursreguleringer i de senere år.

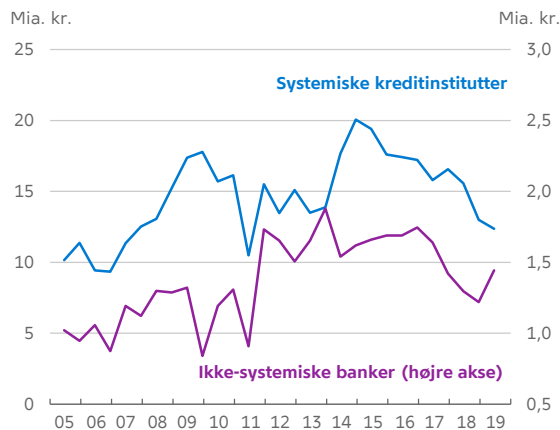
Den lange periode med negative renter har dog ført til faldende kerneindtjening, jf. figur 7. Kerneindtjeningen består hovedsageligt af nettorente- og nettogebyrindtægter fratrukket omkostninger og er et mål for, om institutterne formår at tjene penge på deres kerneforretning. For de ikke-systemiske banker er kerneindtjeningen vokset i 1. halvår 2019, bl.a. som følge af stigende nettogebyrindtægter. Svagere indtjening vil mindske institutternes første værn mod tab.

Nettorenteindtægterne udgør en fortsat mindre del af indtjeningen

Den aftagende kerneindtjening i de systemiske kreditinstitutter skyldes særligt faldende nettorenteindtægter, jf. figur 8. Samtidig er nettogebyrindtægterne faldet svagt tilbage i de seneste år, mens bidragsindtægterne er omtrent uændrede. Nettogebyrindtægterne og bidragsindtægterne kompenserer således ikke i samme grad som tidligere for de faldende nettorenteindtægter.

Kerneindtjeningen er faldet i de seneste år

Figur 7

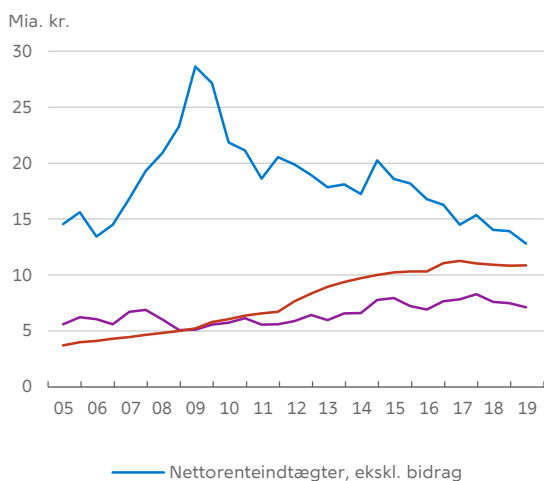
Anm.: Halvårsdata for de systemiske kreditinstitutter og ikke-systemiske banker. Kerneindtjening er defineret som resultat før skat fratrukket udbytte af aktier mv., kursreguleringer, nedskrivninger på udlån og tilgodehavender mv. og resultat af kapitalandele i associerede og tilknyttede virksomheder. For de systemiske kreditinstitutter er kerneindtjeningen korrigeret for nedskrivninger på goodwill. Seneste observation er 1. halvår 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

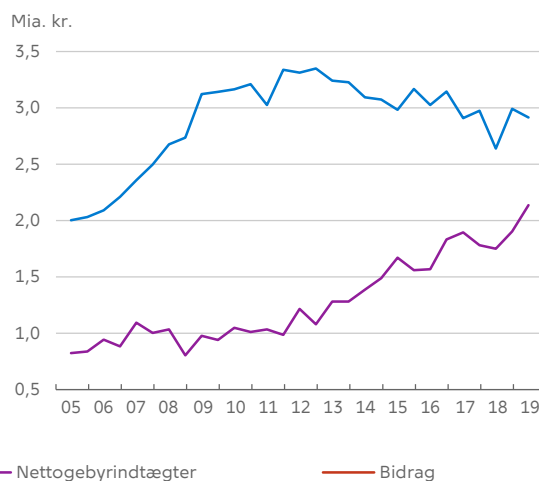
Nettorenteindtægterne falder fortsat

Figur 8

Systemiske kreditinstitutter

Ikke-systemiske banker

Anm.: Halvårsdata for de systemiske kreditinstitutter og de ikke-systemiske banker. Seneste observation er 1. halvår 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

For de ikke-systemiske banker er nettorenteindtægterne også faldet de seneste år, men kerneindtjeningen har været holdt oppe af højere nettogetyrindtægter, jf. figur 8. Også i 3. kvartal er kerneindtjeningen holdt oppe af høje nettogetyrindtægter.

Udviklingen i bidrag og nettogetyrer drives bl.a. af ændringer i realkreditlån

Bidragsindtægterne for de systemiske kreditinstitutter har været stort set uændrede siden 2017 til trods for et fortsat stigende realkreditudlån. Udfladningen i bidragsindtægterne afspejler et fald i de gennemsnitlige bidragssatser, i takt med at flere låntagere omlægger deres lån til mere sikre låntyper, der har en lavere bidragssats, jf. figur 9. Institutterne har i de senere år ændret bidragsstrukturen og gjort det relativt dyrere at vælge lån med afdragsfrihed og en kort rentebinding.

For de ikke-systemiske banker, der er en del af Totalkreditsamarbejdet, vil indtægten fra realkreditlån optræde som en gebyrindtægt. De seneste års kraftigt stigende nettogetyrindtægter i de ikke-systemiske banker hænger bl.a. sammen med højere gebyrindtægter fra formidling af realkreditlån.

For de systemiske kreditinstitutter under ét har nettogetyrindtægterne derimod været aftagende siden slutningen af 2017. Faldet skyldes bl.a. lavere gebyrindtægter fra værdipapirhandel i de systemiske banker. Derudover vil gebyrindtægterne falde, i takt med at boligejerne vælger realkreditlån med længere rentebinding, da der betales kursskæring ved hver refinansiering.

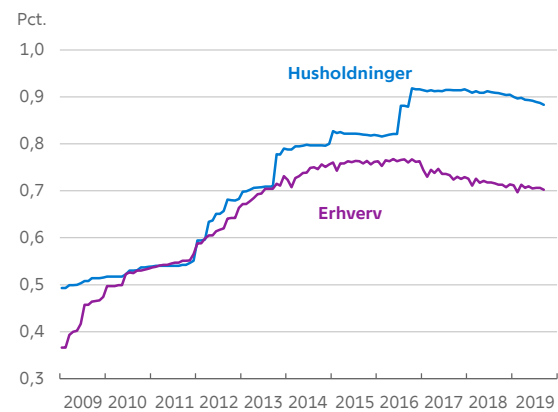
De mange konverteringer af realkreditlån i 2019¹ påvirker nettogetyrindtægterne positivt i 2019, især i 2. halvår. Der er dog tale om en engangseffekt, der kun vil løfte kerneindtjeningen midlertidigt.

Renteindtægterne er faldet som følge af lavere udlånsrenter

Bankernes renteindtægter har været faldende i en længere periode, til trods for at de rentebærende

De gennemsnitlige bidragssatser er aftagende

Figur 9

Anm.: Gennemsnitlige bidragssatser for udestående indenlandske udlån fra realkreditinstitutter i danske kroner. Seneste observation er september 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

aktiver er steget svagt. I takt med at markedsrenterne er faldet, har renteindtægter fra udlån udgjort en stigende andel af institutternes renteindtægter, jf. figur 10.

De ikke-systemiske banker har historisk haft et højere afkast på de rentebærende aktiver end de systemiske banker. Det højere afkast afspejler en højere gennemsnitlig udlånsrente til husholdninger og erhverv, jf. figur 11, og skal bl.a. ses i sammenhæng med kreditkvaliteten af låneporteføljen.²

Spændet mellem udlånsrenten og pengemarkedsrenten er indsnævret for både de systemiske banker og de ikke-systemiske banker i de seneste år, bl.a. som følge af konkurrencesituationen.³

Bankerne har tilpasset indlånsrenterne for erhverv til de negative markedsrenter

Faldende markedsrenter har også ført til lavere renteudgifter, jf. figur 12. De systemiske bankers renteudgifter påvirkes i højere grad af markedsrenterne,

1 Se afsnittet "Boligejerne vælger fastforrentede realkreditlån".

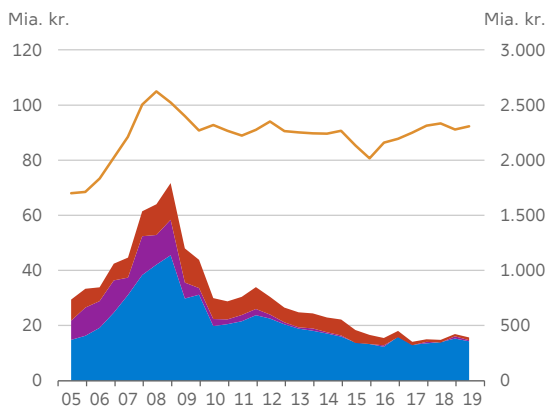
2 Jf. afsnittet "Boligejerne vælger fastforrentede realkreditlån" og Danmarks Nationalbank, Udsigt til lavere indtjening og højere kapitalkrav for banker, *Danmarks Nationalbank Analyse (Finansiel stabilitet, 1. halvår 2019)*, nr. 11, maj 2019.

3 Se afsnittet "Boligejerne vælger fastforrentede realkreditlån".

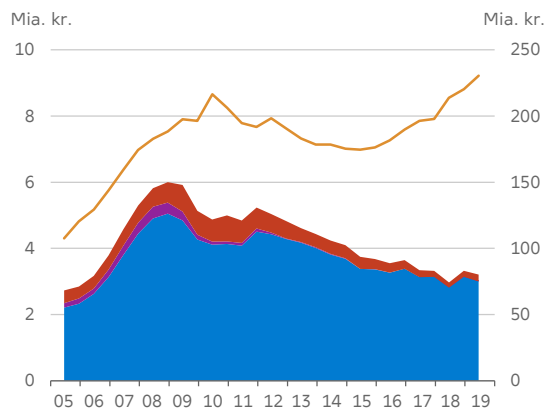
Renteindtægterne er faldet, selv om de rentebærende aktiver er steget svagt

Figur 10

Systemiske banker

Ikke-systemiske banker

■ Udlån ■ Tilgodehavender hos kreditinstitutter og centralbanker ■ Obligationer — Rentebærende aktiver (højre akse)

Anm.: Halvårsdata for de systemiske og de ikke-systemiske banker. De rentebærende aktiver er defineret som summen af aktivposterne: tilgodehavender hos kreditinstitutter og centralbanker, udlån og andre tilgodehavender til dagsværdi og amortiseret kostpris samt obligationer til dagsværdi og amortiseret kostpris. Seneste observation er 1. halvår 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank og egne beregninger.

da de ud over indlån også finansierer sig ved at udstede obligationer. Renteudgifterne er faldet, selv om de rentebærende passiver er steget svagt i de seneste år. Denne stigning er næsten udelukkende drevet af indlån.

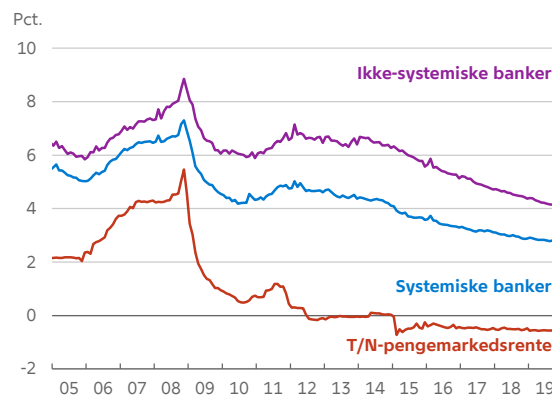
De systemiske banker har en lavere gennemsnitlig indlånsrente for erhvervskunder end de ikke-systemiske banker og har i højere grad tilpasset indlånsrenten til udviklingen i pengemarkedsrenten, jf. figur 13. 63 pct. af de systemiske bankers erhvervsindlån blev i april 2019 forrentet med en negativ rente mod 23 pct. i de ikke-systemiske banker, jf. figur 14. En del af denne variation skyldes forskellige forretningsmodeller i de systemiske og ikke-systemiske banker. Der er stor forskel på udbredelsen af negative indlånsrenter for erhvervskunder blandt de enkelte banker, men generelt ses en tendens mod øget udbredelse af negativ rente.

Husholdningerne er hidtil blevet friholdt for negative indlånsrenter

Bankerne har ikke sat indlånsrenten ned for husholdninger i samme grad som for erhvervskunder, jf. figur 15. Det medfører, at bankerne i gennemsnit betaler positive indlånsrenter til husholdningerne, samtidig med at de placerer overskydende likviditet

Udlånsrenten er faldet hurtigere end markedsrenten i de seneste år

Figur 11

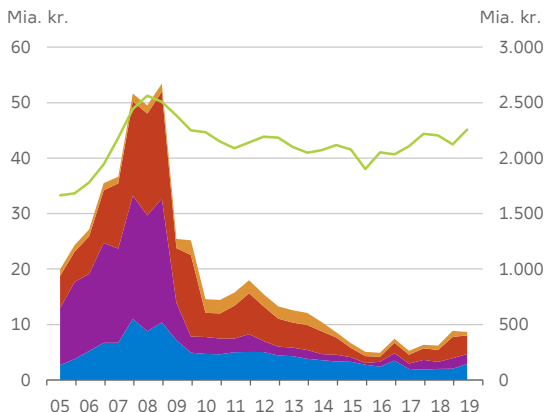
Anm.: Udlånsrenterne omfatter udlån i alle valutaer over for danske modparter (ekskl. uerholdelige udlån). For de ikke-systemiske banker er enkelte institutter ikke med i hele perioden, da de ikke har indberettet til Nationalbankens rentestatistik. Seneste observation er september 2019 for udlånsrenterne og oktober 2019 for T/N-pengemarkedsrenten.

Kilde: Danmarks Nationalbank og Nasdaq OMX Nordic.

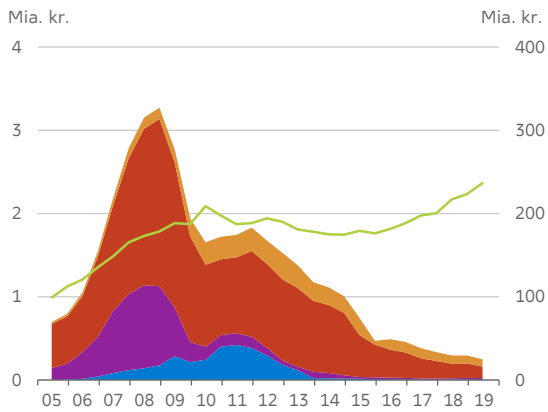
Renteudgifterne er faldet, selv om de rentebærende passiver er vokset svagt

Figur 12

Systemiske banker

Ikke-systemiske banker

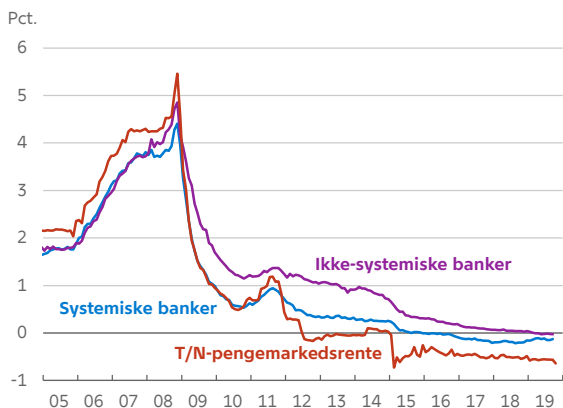
■ Udstedte obligationer ■ Kreditinstitutter og centralbanker ■ Indlån
■ Efterstillede kapitalindskud — Rentebærende passiver (højre akse)

Anm.: Halvårsdata for de systemiske og de ikke-systemiske banker. De rentebærende passiver er defineret som summen af passivposterne: gæld til kreditinstitutter og centralbanker, indlån og anden gæld (inkl. indlån i puljeordninger), udstedte obligationer til dagsværdi og amortiseret kostpris og efterstillede kapitalindskud. Seneste observation er 1. halvår 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank og egne beregninger.

Indlånsrenterne for erhvervs kunder er negative

Figur 13

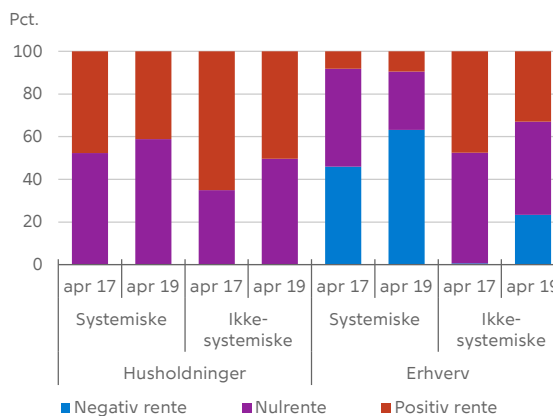

Anm.: Indlånsrenterne omfatter indlån i alle valutaer over for danske erhvervs kunder. For de ikke-systemiske banker er enkelte institutter ikke med i hele perioden, da de ikke har indberettet til Nationalbankens rentestatistik. Seneste observation er september 2019 for indlånsrenterne og oktober 2019 for T/N-pengemarkedsrenten.

Kilde: Danmarks Nationalbank, Nasdaq OMX Nordic og DFBE.

De systemiske banker har i højere grad tilpasset indlånsrenterne

Figur 14

Anm.: Andele af indlån (ekskl. indlån i puljeordninger) i pct. af gennemsnitsbalance, placeret til henholdsvis positiv rente, nulrente og negativ rente for danske kunder. De ikke-systemiske banker er ekskl. Alm. Brand Bank.

Kilde: Danmarks Nationalbank og egne beregninger.

i markedet til negativ rente. I takt med et stigende indlånsoverskud lægger dette et stigende nedadgående pres på bankernes nettorentindtægter. Denne kombination vil alt andet lige ramme de ikke-systemiske banker hårdest, da de i højere grad finansierer deres udlånsaktiviteter med indlån.

De ikke-systemiske banker har været langsommere til at tilpasse indlånsrenten for husholdninger, men forskellen i indlånsrenten mellem de systemiske og ikke-systemiske banker er indsnævret de seneste år. Udviklingen skal ses i lyset af en stigende udbredelse af nulrenter til husholdninger i de ikke-systemiske banker, hvor andelen af indlån til husholdninger med nulrente er steget fra 35 pct. til knap 50 pct. fra 2017 til 2019, jf. figur 14. En langsommere tilpasning af indlånsrenten for husholdninger i de ikke-systemiske banker kan hænge sammen med den relativt større afhængighed af indlånsfinansiering og derfor mere påpasselighed med at holde på kunderne.

Det er værd at bemærke, at selv om indlånsrenten er faldet til nul eller tæt på nul for husholdninger, så er den lange rente faldet endnu mere – men fra et højere niveau. Forskellen mellem de to renter er dermed blevet indsnævret. Det betyder, at rentetabet ved at have bankindskud i stedet for at holde en obligation eller afdrage på gæld er mindsket. Det gør det alt andet lige billigere og mere attraktivt at have bankindskud i dag end tidligere.⁴

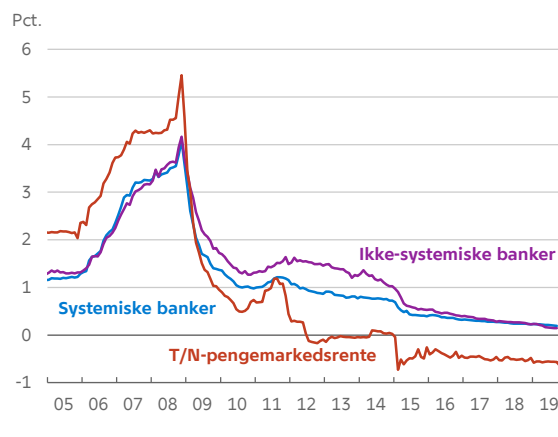
Det gennemsnitlige niveau for indlånsrenten for de systemiske og ikke-systemiske banker holdes til en vis grad oppe af renten på de såkaldte udlånsrelaterede indlån, jf. figur 16. Når et pengeinstitut bevilger et prioritetslån, tilbydes kunden ofte samtidig en indlånskonto, der forrentes med udlånsrenten. Da denne udlånsrente normalt er væsentligt højere end en gennemsnitlig indlånsrente, vil denne form for indlån medvirke til, at den opgjorte gennemsnitlige indlånsrente øges. Selv når der korrigeres for udlånsrelaterede indlån, varierer indlånsrenterne mellem de systemiske og ikke-systemiske banker.

Negative indlånsrenter for husholdninger vil have begrænset effekt på indtjeningen

Flere banker har meldt ud, at de vil indføre negative indlånsrenter for husholdninger inden for de

Indlånsrenterne for husholdningerne er tæt på nul

Figur 15

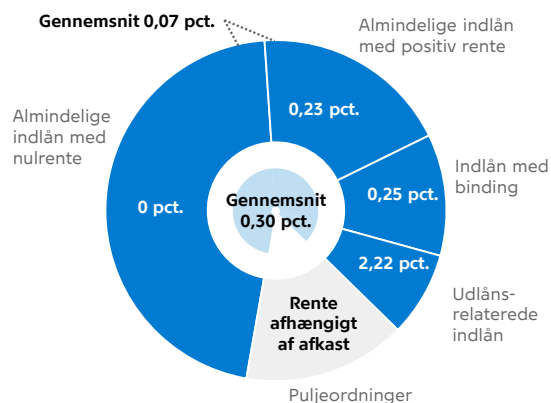

Anm.: Indlånsrenterne omfatter indlån i alle valutaer over for danske husholdninger. For de ikke-systemiske banker er enkelte institutter ikke med i hele perioden, da de ikke har indberettet til Nationalbankens rentestatistik. Seneste observation er september 2019 for indlånsrenterne og oktober 2019 for T/N-pengemarkedsrenten.

Kilde: Danmarks Nationalbank, Nasdaq OMX Nordic og DFBF.

Danske privatkunders indlånsrenter er lave

Figur 16

Anm.: Gennemsnitlig rente på indlån i danske kroner for "Lønmodtagere, pensionister mv." i Danmark. Data er for april 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

⁴ Se Danmarks Nationalbank, Lave renter øger indskud i banker, Danmarks Nationalbank Analyse, nr. 9, juli 2018, (link).

kommende måneder. Nationalbanken vurderer, at indførslen af negative indlånsrenter på -0,75 pct. for danske husholdninger vil have en begrænset effekt på sektorens indtjening som helhed ved bankernes nuværende grænser for, hvilke indlån der omfattes af negative renter.

Hvis bankerne under ét indførte negative indlånsrenter for husholdninger for alle indskud uanset størrelsen, ville indeståender for ca. 790 mia. kr. blive omfattet af negativ rente, jf. figur 17. De resterende indskud på ca. 240 mia. kr. udgøres fx af indlån, som banken har investeret på kundens vegne i puljeordninger, hvor renten afhænger af puljeordningens afkast.

Langt de fleste personer har et beskedent indskud i bankerne. Ca. 70 pct. af de knap 5 mio. personer med en indlånskonto har indlån under 100.000 kr. Til sammenligning har ca. 178.000 personer indlån i banken på mere end 750.000 kr., svarende til et samlet indestående på ca. 280 mia. kr., jf. figur 18.⁵

Hvis indlån fra husholdninger over 750.000 kr. blev pålagt en rente på -0,75 pct., ville sektorens indtjening stige med ca. 1,1 mia. kr., hvis der ses bort fra indskydernes mulighed for at reagere på de negative renter. Det svarer til 3,7 pct. af pengeinstitutternes samlede indtjening på godt 30 mia. kr. i 2018.

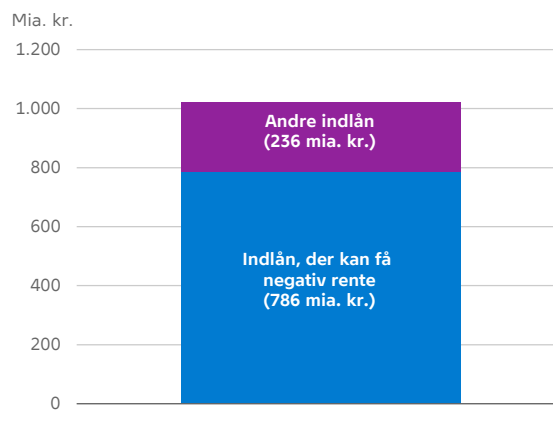
Den samlede indtjeningseffekt af negative indlånsrenter for husholdninger er betinget af beløbsgrænsen, hvor de negative indlånsrenter træder i kraft. Jo flere indlån, der omfattes af negativ rente, jo større effekt på indtjeningen. Hvis indlån over 200.000 kr. fx blev omfattet af en negativ indlånsrente, ville den positive årlige effekt på indtjeningen udgøre ca. 2,8 mia. kr., jf. figur 19. Det svarer til 9,2 pct. af pengeinstitutternes samlede indtjening i 2018.

Husholdninger, der rammes af negative renter, vil højst sandsynligt reagere

De præsenterede skøn for effekten af negative indlånsrenter på sektorens indtjening skal betragtes som overkantsskøn. Det skyldes bl.a., at effekten overvurderes, hvis en kunde har spredt sit indskud over flere pengeinstitutter. Effektberegningerne

Ikke alle indlån fra husholdninger kan omfattes af negativ rente

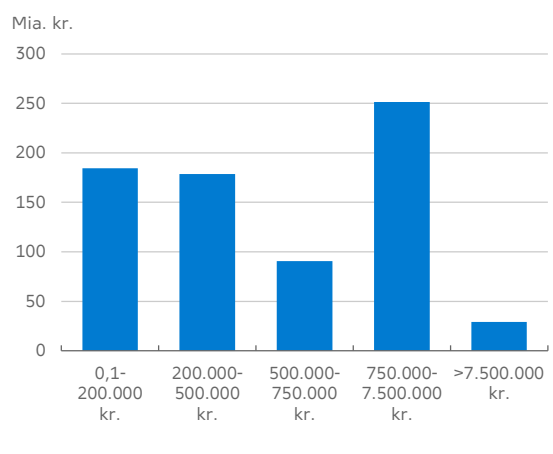
Figur 17

Anm.: Indlån, der potentielt kan få negativ rente, består af anfordringsindskud ekskl. udlånsrelaterede indlån (692 mia. kr.), kontante indskud på pensionsopsparing (55 mia. kr.), indlån med opsigelse (25 mia. kr.) og tidsindskud ekskl. særlige indlånsformer (14 mia. kr.). Kontante indskud er opgjort ultimo 2018. Udlånsrelaterede indlån er opgjort april 2019. Det samlede indlån er opgjort september 2019.
Kilde: Danmarks Nationalbank, Finanstilsynet og egne beregninger.

Husholdningers indlån fordelt efter størrelse

Figur 18

Anm.: Figuren viser det samlede indlån fordelt efter indlånenes størrelse. Det er kun muligt at opgøre det samlede indlån pr. person. Indlånet kan være fordelt over flere pengeinstitutter. Opgørelsen dækker 4,8 mio. personer. Registerdata fra ultimo 2018.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

⁵ Da de første 750.000 kr. af indestændet ikke får negativ rente, vil indlån for ca. 147 mia. kr. blive forrentet negativt, hvis grænsen sættes til 750.000 kr. i alle pengeinstitutter.

tager heller ikke højde for afledte adfærdseffekter i de enkelte husholdninger.

Mulige adfærdseffekter kan være, at husholdninger med både gæld og bankinds kud reducerer indlånet ved at afdrage på gæld. Endvidere kan negative indlånsrenter på anfordringsinds kud eller kontante pensionsopsparinger undgås ved at investere midlerne i fx puljeordninger eller værdipapirer. Endelig kan husholdningerne trække deres indlån ud og holde kontanter. Negative indlånsrenter kan medføre stigende gebyrindtægter for bankerne, såfremt de negative renter resulterer i, at kunderne flytter en del af deres indskud over i investeringsprodukter. Adfærdseffekter ved at indføre negative indlånsrenter for husholdninger er uddybet i boks 1.

Stigende omkostninger reducerer kerneindtjeningen

I de seneste år har bankerne haft stigende omkostninger, primært som følge af højere udgifter til personale og administration, jf. figur 20. På trods af øget fokus på omkostninger er det således endnu ikke blevet til væsentlige besparelser, hvilket bl.a. skal ses i lyset af stigende omkostninger til implementering af regulerings- og compliancetiltag.

I lyset af de stigende omkostninger og den aftagende kerneindtjening er det vigtigt, at institutterne fortsat har fokus på effektivisering og omkostningsreduktion for at modvirke den faldende kerneindtjening. Også selv om investeringer i automatisering og digitalisering først kan bidrage til effektiviseringsgevinster på længere sigt.

Kapitaloverdækningen er lav i enkelte institutter

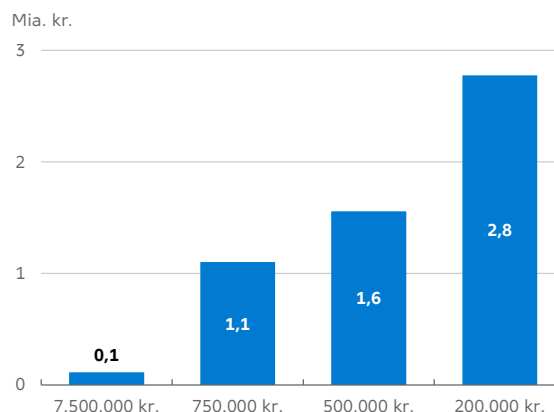
Kapitaloverdækningen er reduceret

De systemiske kreditinstitutters kapitalisering har ligget på et stabilt niveau over de senere år, jf. figur 21. Der er samtidig sket en stigning i de kapitalkrav, der kan variere over tid, dvs. søjle 2-kravet og den kontracykliske kapitalbuffer. Det betyder, at kapitaloverdækningen er reduceret, dvs. at der er mindre afstand mellem institutternes faktiske kapitalprocenter og de samlede kapitalkrav.

Der er stor variation i størrelsen af kapitaloverdækningen på tværs af de systemiske kreditinstitutter, og

Effekt på indtjeningen ved indførelse af negative indlånsrenter for husholdninger afhænger af beløbsgrænse

Figur 19

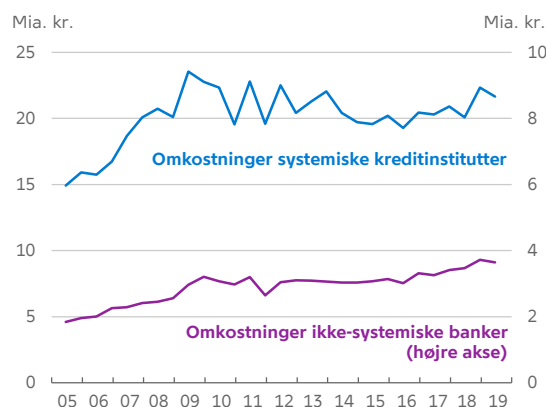

Anm.: De beregnede skøn for indtægtseffekterne ved forskellige beløbsgrænser er baseret på registerdata. Beregningen tager ikke højde for, at indskud kan være fordelt på forskellige pengeinstitutter. Seneste observation er fra ultimo 2018.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Høje omkostninger reducerer kerneindtjeningen

Figur 20

Anm.: Halvårsdata for de systemiske kreditinstitutter og ikke-systemiske banker. Omkostninger er defineret som summen af udgifter til personale og administration, afskrivninger på materielle og immaterielle aktiver samt andre driftsudgifter. For de systemiske kreditinstitutter er omkostningerne korrigeret for afskrivninger på goodwill. Seneste observation er 1. halvår 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank og egne beregninger.

Hvordan reagerer husholdningerne på negative indlånsrenter?

Boks 1

Indlånsrenten for husholdningerne har været faldende over en længere periode og ligger nu på nul eller lige over, jf. figur 15 og figur 16. De faldende indlånsrenter ser ikke ud til at have reduceret husholdningernes indlån. Tværtimod er indlånet steget hurtigere, end hvad transaktionsbehovet, fx målt ved den indenlandske efterspørgsel, tilsiger. Stigningen i indlånet kan skyldes, at spændet mellem obligationsrenten og indlånsrenten er faldet, og at det derfor har været mere fordelagtigt at have bankindsud.

Negative renter på indlån kan være vendepunktet for, hvornår husholdningerne begynder at nedbringe deres indlån. Psykologisk set kan det betyde noget, at folk skal betale for at have penge stående i banken, dvs. får et negativt afkast. Husholdningernes reaktion afhænger i høj grad af deres præference for afkast og likviditet. Negative renter kan ændre dette forhold, og der kan være en ikke-linearitet i adfærden, når renterne falder under nul.

Husholdningerne kan nedbringe deres indlån eller undgå negative renter ad flere kanaler: 1) De kan nedbringe gæld. 2) De kan vælge indlån med binding, hvor renten stadig er positiv, jf. figur 16, men det er på bekostning af likviditeten. 3) De kan investere i fx puljeordninger eller værdipapirer, som ligeledes er mindre likvide aktiver. 4) De kan undgå den negative forrentning ved at fordele indlånet over flere pengeinstitutter eller konti, hvis institutterne sætter en beløbsgrænse for, hvornår indlån bliver ramt. 5) De kan trække deres indlån ud og holde flere kontanter. Der er dog en betydelig risiko ved at holde mange kontanter samt omkostninger ved sikker opbevaring. Den første effekt, nedbringelse af gæld, uddybes nedenfor.

Husholdningernes indlån kan potentielt reduceres ved at nedbringe gælden

Husholdningernes indlån er steget en anelse hurtigere end deres gæld i de senere år. Husholdningernes indlån og gæld er drevet af de samme underliggende faktorer – bl.a. indenlandsk efterspørgsel, ejendomspriser og rente – og har en tendens til at følge hinanden over tid.

Ifølge registerdata opgjort på husstands niveau har mange husholdninger både et betydeligt indlån og en betydelig gæld.¹ Det er ikke et nyt fænomen. Hvis husholdninger har præference for likviditet, kan det være rationelt at have både gæld og bankindsud. Husholdningerne kan være tilbageholdende med at nedbringe gæld, hvis de er usikre på, om det er muligt at opnå et lån senere hen, når de har behov for det.

Beregninger baseret på registerdata viser, at husholdningernes samlede indlån kan nedbringes med ca. 160 mia. kr. ved at nedbringe gæld. Dette resultat er beregnet under antagelse af, at husstande med realkreditgæld nedbringer deres indlån til 2 måneders indkomster efter skat.² Folk med højere indkomster vil således bibeholde et større bankindsud sammenlignet med folk med lavere indkomster. For en gennemsnitlig husstand svarer 2 måneders indkomst efter skat til ca. 58.000 kr. Under ovenstående forudsætninger vil 20 pct. af husstandene nedbringe deres gæld. Resultaterne er ikke særlig følsomme over for, om der antages 1, 2 eller 3 måneders indkomster. Hvis indlånet i stedet nedbringes til 1 måneders indkomst, kan det samlede indlån potentielt reduceres med ca. 190 mia. kr., mens resultatet for 3 måneders indkomster er ca. 140 mia. kr.

Ved udgangen af 2018 udgjorde husholdningernes indlån 990 mia. kr., mens den samlede realkredit- og bankgæld lå på ca. 2.400 mia. kr. En reduktion af det samlede indlån (og gæld) på 160 mia. kr. svarer således til, at indlånet nedbringes med ca. 16 pct., mens den samlede gæld reduceres med ca. 7 pct.³ Andelen af indlånet, som kan nedbringes ved at afdrage på gæld, har været relativt konstant over de seneste 20 år. Den konstante andel indikerer, at husholdningerne har en præference for likvide midler. Hvis et positivt afkast vægtes højere end likviditet, kan der potentielt ske et skifte i husholdningers adfærd, når indlånsrenterne bliver negative.

1. I registerdataopgørelsen består bankindsud primært af anfordringsindsud. Skattebegünstigede indlånsformer (fx børne- og pensionsopsparing) indgår ikke.
2. I beregningen antages det ikke, at husstandene reducerer deres bankgæld.
3. En tidligere analyse fra Nationalbanken indikerer, at pengeefterspørgslen vil blive reduceret med ca. 5 procentpoint ved et fald i indlånsrenten på 1 procentpoint, jf. Erik Haller Pedersen og Jonas Ladegaard Hensch, Lave renter øger indskud i banker, *Danmarks Nationalbank Analyse*, nr. 9, juli 2018, ([link](#)). Et fald i indlånsrenten i forhold til obligationsrenten øger rentetabet ved bankindsud frem for at holde en obligation eller afdrage på gæld, hvilket ifølge denne analyse vil reducere indlånet.

i enkelte institutter udgør afstanden til det kombinerede kapitalbufferkrav mindre end 2 pct. af de risikovægtede eksponeringer, jf. figur 22. Enkelte systemiske institutter har således en lav kapitaloverdækning, ikke mindst i lyset af forventninger om højere kapitalkrav i de kommende år, jf. nedenfor.

Institutter bør sikre passende afstand mellem kapitalmålsætninger og kapitalkrav

De systemiske institutter lever alle op til deres aktuelle kapitalmålsætninger. Det gælder også de institutter, der p.t. har en lav kapitaloverdækning. Derfor vurderer Nationalbanken, at disse institutter bør genoverveje niveauet for deres kapitalmålsætninger med henblik på at sikre en passende afstand mellem kapital og kapitalkrav.

Behovet for at genoverveje kapitalmålsætningerne har baggrund i flere forhold. For det første vil svagere indtjening – som tidligere nævnt – mindske institutternes første værn mod tab. For det andet er niveauet af søjle 2-tillægget øget i flere institutter. Og for det tredje er det besluttet at forhøje satsen for den kontracykliske kapitalbuffer for krediteksponeringer i Danmark fra det nuværende niveau på 1,0 pct. til henholdsvis 1,5 pct. pr. 30. juni 2020 og 2,0 pct. pr. 30. december 2020. Desuden har Det Systemiske Risikoråd tilkendegivet, at det forventer at henstille om en yderligere forhøjelse af bufferen i 1. kvartal 2020, medmindre der sker en væsentlig opbremsning af risikoopbygningen i det finansielle system.

Forhøjelser af satsen for den kontracykliske kapitalbuffer betyder ikke, at institutterne bliver mindre robuste. Men med en uændret kapitalisering vil der alt andet lige være øget risiko for, at de kommer i en situation, hvor de underlægges begrænsninger i forhold til udbetaling af udbytte og renter på hybrid kernekapital.

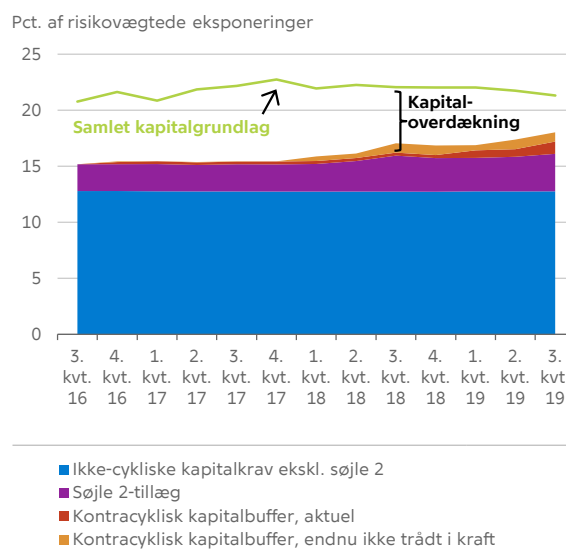
Institutterne kan forbedre deres kapitalisering ved at udstede flere aktier eller ved at tilbageholde en større del af indtjeningen. Udlodningerne til aktionærene i form af udbytte og aktietilbagekøb var historisk høje i årene 2015-18. I 2019 ser niveauet for udlodningerne ud til at ende på et væsentligt lavere niveau, jf. figur 23. Lavere udlodninger bidrager til at øge kapitaliseringen og gør det lettere at leve op til højere kapitalmålsætninger.

Solvensstresstest understreger behov for at genoverveje kapitalmålsætninger

Behovet for at genoverveje kapitalmålsætningerne understreges af resultaterne af Nationalbankens

Afstand mellem kapitalgrundlag og kapitalkrav er reduceret i systemiske institutter

Figur 21

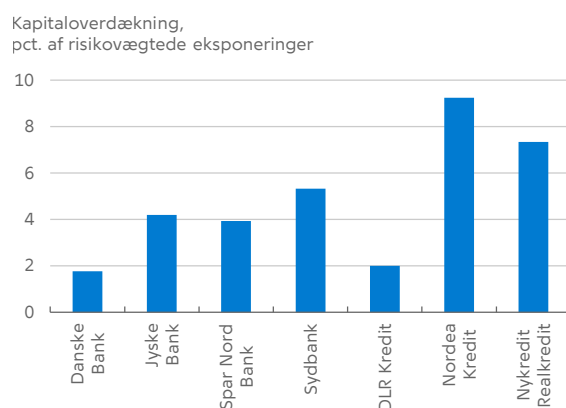

Anm.: "Ikke-cykliske kapitalkrav ekskl. søjle 2" omfatter de fuldt indfasede krav til minimumskapital, kapitalbevaringsbuffer og SIFI-buffer. "Kontracyklisk kapitalbuffer, endnu ikke trådt i kraft" afspejler forhøjelser af bufferen, der er besluttet af erhvervsministeren, men som først har virkning i fremtidige perioder.

Kilde: Finanstilsynet og egne beregninger.

Stor variation i kapitaloverdækning på tværs af institutter

Figur 22

Anm.: Pr. 30. september 2019. Kapitaloverdækningen er opgjort på det kapitalniveau (egentlig kernekapital, kernekapital eller samlet kapitalgrundlag), hvor instituttet har mindst afstand til de risikobaserede kapitalkrav. De risikobaserede kapitalkrav består af minimumskapitalkravet, søjle 2-tillægget, SIFI-bufferen, kapitalbevaringsbufferen og den kontracykliske kapitalbuffer. Det er antaget, at den eksponeringsvægtede, kontracykliske kapitalbuffer udgør 1,2 pct. for Danske Bank og 1,0 pct. for øvrige institutter.

Kilde: Finanstilsynet og egne beregninger.

seneste stresstest af bankernes kapitalisering.⁶ Den viser, at enkelte systemiske institutter vil overskride kravene til deres kapitalbuffer i et hårdt stress-scenarie – også selv om det antages, at den kontracykliske kapitalbuffer bliver frigivet. Bufferen kan frigives med øjeblikkelig virkning, hvis der opstår stress i det finansielle system. Men der kan også opstå scenarier, hvor et enkelt eller flere institutter kommer i problemer, uden at bufferen frigives.

Blandt de ikke-systemiske banker ser opbygningen af kapital også ud til at være aftaget. Flere af de mindre, ikke-systemiske banker bryder ligeledes kravene til deres kapitalbuffer i Nationalbankens stresstest. Brud på bufferkravene blandt disse banker vurderes dog ikke at udgøre en trussel mod den finansielle stabilitet.

Danmark er blandt de EU-lande, hvor nye Baselregler ventes at få størst indvirkning

Den forestående implementering af Baselreformen fra december 2017, jf. boks 2, giver også anledning til at genoverveje kapitalplanlægningen i de systemiske institutter. Den Europæiske Banktilsynsmyndighed, EBA, offentliggjorde i august 2019 en analyse af effekterne af reformen, som viser, at danske institutter – i lighed med institutter i andre nordeuropæiske lande – er blandt de institutter, der kan forventes at opleve de største stigninger i kapitalkravene.⁷ En stor del af stigningerne skyldes indførelsen af det såkaldte outputgulv. Outputgulvet betyder, at institutternes risikovægtede eksponeringer ikke kan udgøre mindre end 72,5 pct. af risikovægtningen under standardmetoderne, selv om interne modeller baseret på tabserfaringer tilsiger en lavere risikovægtning.⁸

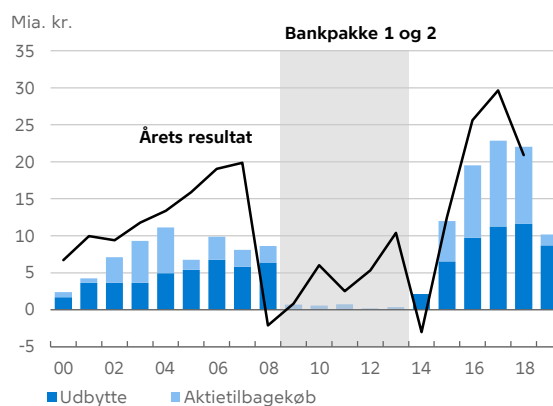
⁶ For yderligere information om stresstesten, se Danmarks Nationalbank, Banker er dårligere rustet til stress, *Danmarks Nationalbank Analyse (Stresstest)*, nr. 24, november 2019.

⁷ Jf. Den Europæiske Banktilsynsmyndighed, EBA (European Banking Authority), *Basel III Reforms: Impact Study and Key Recommendations*, august 2019 ([link](#)).

⁸ Ifølge EBA's analyse kan kravene til kernekapital i danske banker ventes at stige med ca. 40 pct. En dansk ekspertgruppe nedsat af erhvervsministeren har tidligere estimeret effekten for de systemiske kreditinstitutter til en stigning i kapitalkravene med i gennemsnit 34 pct. Forskellen mellem de to estimater kan bl.a. henføres til forskelle i forudsætninger og population.

Fald i udlodninger til aktionærer

Figur 23

Anm.: Systemiske pengeinstitutter. Pengeinstitutterne var begrænsede i deres mulighed for at udlodde udbytte under Bankpakke 1 og 2. Aktietilbagekøb og udbytte i 2019 dækker perioden januar til september.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Baselreformen fra december 2017

Boks 2

Baselkomiteen for Banktilsyn, BCBS, færdiggjorde i december 2017 en større reformpakke med udstedelsen af reviderede standarder for kreditrisiko, operationel risiko og modpartsrisiko (CVA-risiko) samt indførelsen af et nyt gulv under institutternes risikovægte, det såkaldte outputgulv. Reformpakken suppleres af et nyt sæt regler om markedsrisiko (Fundamental Review of the Trading Book), som BCBS har udstedt en revideret version af i januar 2019.

BCBS har fastsat 1. januar 2022 som frist for rettidig implementering af de nye standarder, dog med mulighed for en gradvis indfasning af outputgulvet frem mod 1. januar 2027.

Europa-Kommissionen har i oktober 2019 iværksat en offentlig høring om den europæiske implementering af reformpakken med svarfrist 3. januar 2020. Kommissionen forventes senere at offentliggøre et samlet forslag til implementeringen i EU.

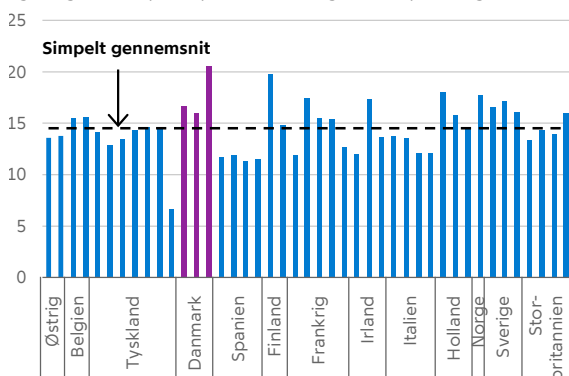
For så vidt angår de nye regler om markedsrisiko, blev det med vedtagelsen af den reviderede kapitalkravsforordning, CRR 2, i maj 2019 besluttet, at reglerne i første omgang skal anvendes som et rapporteringskrav i EU.

De største danske kreditinstitutter er blandt de højest kapitaliserede målt i forhold til risikovægtede eksponeringer

Figur 24

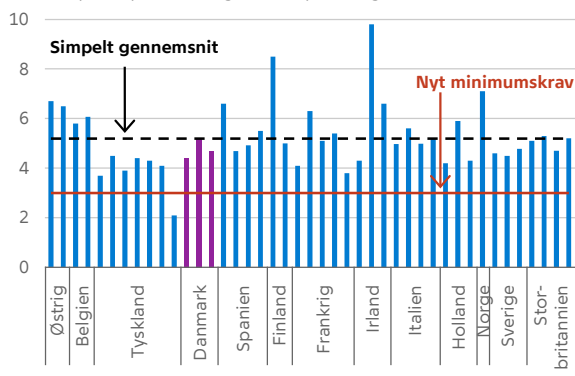
Egentlig kernekapitalprocent

Egentlig kernekapital i pct. af risikovægtede eksponeringer

Gearingsratio

Kernekapital i pct. af uvægtede eksponeringer

Anm.: Pr. 30. juni 2019. Sammenligningen er baseret på data fra de institutter, der indgik i EBA's seneste stresstest fra 2018. Enkelte lande/outliers er dog udeladt. Minimumskravet til gearingsratioen træder i kraft medio 2021.

Kilde: SNL Financial og halvårsrapporter.

Institutterne har høje kapitalprocenter efter risikobaserede mål som følge af lave risikovægte

De internationale kreditvurderingsbureauer vurderer, at de systemiske kreditinstitutter er godt kapitaliserede. I en europæisk sammenligning er de største danske institutter blandt de højest kapitaliserede, når sammenligningen foretages på baggrund af risikobaserede mål, jf. figur 24 (venstre). Hvis der i stedet anlægges en ikke-risikobaseret betragtning i form af gearingsratioen, er kapitaliseringen af de samme institutter enten lavere eller tæt på et europæisk gennemsnit, jf. figur 24 (højre).⁹

Årsagen til de meget forskellige placeringer i forhold til gennemsnittet – alt afhængigt af om der anvendes risikobaserede kapitalmål eller ej – er, at de største danske institutter har en høj andel af forholdsvis sikre lån med pant i fast ejendom. Anvendelsen af interne modeller til beregning af risikovægte betyder,

at institutternes risikovægtede eksponeringer er tilsvarende lave. Det er også forklaringen på, at Danmark er blandt de lande, hvor outputgulvet ventes at medføre de største stigninger i kapitalkravene.

Krav til nedskrivningsegne passiver opfyldt pr. 1. juli 2019

Kravene til institutternes kapital suppleres af et krav til nedskrivningsegne passiver, NEP. NEP-kravet skal sikre, at et institut kan afvikles i overensstemmelse med den valgte afviklingsstrategi, hvis det skulle blive nødlidende eller forventeligt nødlidende. For systemiske institutter gælder det generelle afviklingsprincip, at de skal restruktureres og vende tilbage til markedet med tilstrækkelig kapitalisering til at sikre markedets tillid.

De systemiske institutter opfyldte alle NEP-kravet pr. 1. juli 2019, hvor det første gang skulle være

⁹ Gearingsratioen opgøres som kernekapitalen i pct. af de uvægtede eksponeringer.

opfyldt.¹⁰ Overdækningen i forhold til det nye krav er dog begrænset, og resultater fra Nationalbankens stresstest viser, at de systemiske institutter vil få et stort behov for at udstede nye nedskrivningseggede passiver under stress. Nationalbanken forventer, at institutterne vil fortsætte opbygningen af nedskrivningseggede passiver i de kommende år.

NEP-kravet kan bl.a. opfyldes med udstedelser af ikke-foranstillet seniorgæld. De typiske udstedelser fra danske institutter har løbetider på 3-5 år. I det øvrige EU har udstedelserne generelt længere løbetider, typisk 5-10 år. Da der kan opstå perioder med manglende eller begrænset adgang til kapitalmarkederne, bør institutterne have fokus på længden og forfaldsprofilen af deres udstedelser, så der ikke opstår store forfaldskoncentrationer og brud på NEP-krav.

Boligejerne vælger fastforrentede realkreditlån

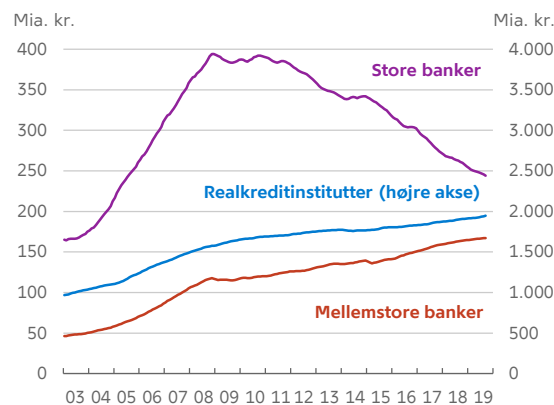
Faldende bankudlån til husholdninger og øget realkreditlån

Udlånet til husholdninger fra de store og mellemstore banker samt realkreditinstitutter er i gennemsnit steget med 1,2 pct. det seneste år, jf. figur 25. Udlånsvæksten drives næsten udelukkende af realkredit, som vokser med 2,2 pct. Det er udlån med pant i ejerboliger og fritidshuse, der driver væksten i realkreditudlånet med en vækst på 3,1 pct. Udlån med pant i ejerboliger og fritidshuse udgør 84 pct. af realkreditudlånet til husholdninger. Udlån med pant i landbrug og andre ejendoms kategorier udgør henholdsvis 12 og 4 pct. For disse ejendoms kategorier falder udlånet.

Bankernes udlån falder samlet set. De mellemstore banker tager dog stadig markedsandele fra de store banker på trods af en aftagende udlånsvækst det seneste år, men i mindre grad end tidligere. Ud-

Realkreditudlånet til husholdninger stiger, mens bankudlånet fortsætter ned

Figur 25

Anm.: Udlån til danske husholdninger fra store og mellemstore banker samt realkreditinstitutter. 3 måneders glidende gennemsnit, nominelle værdier. Seneste observation er ultimo september 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

lånsvæksten for de mellemstore banker er 2,8 pct., mens den for de store falder med 6,3 pct.

Væksten i realkreditudlånet er udelukkende drevet af fastforrentede lån

Stigningen i realkreditudlånet til ejerboliger og fritidshuse skyldes vækst i fastforrentede lån. De fastforrentede realkreditlån er i gennemsnit steget med 9,3 pct. det seneste år med tiltagende vækst over perioden, jf. figur 26. De variabelt forrentede lån er i gennemsnit faldet med 1,3 pct. Fastforrentede realkreditlån udgør nu 46 pct. af realkreditudlånet mod 33 pct. i starten af 2014. Husholdningerne er dermed blevet mere robuste over for renteændringer på deres gæld.

De faldende renter i 2019 har gjort det attraktivt for mange boligejere at omlægge deres realkredit-

¹⁰ Spar Nord blev udpeget som SIFI i januar 2019, men skal først opfylde det fulde NEP-krav i begyndelsen af 2022. Realkreditinstitutter er undtaget fra NEP-kravet, men skal i stedet opfylde et såkaldt gældsbufferkrav, der udgør 2 pct. af instituttets samlede udlån. For koncerner, der både omfatter bank og realkredit, gælder der fra 1. januar 2022 et kombineret minimumskrav, hvorefter summen af kapital-, NEP- og gældsbufferkrav mindst skal udgøre 8 pct. af koncernens balance.

lån. Under den nuværende konverteringsbølge har rekordmange boligejere valgt at omlægge deres realkreditlån. I løbet af årets første ni måneder er de førtidige indfrielse nået op på 300 mia. kr. for husholdningernes realkreditlån med pant i ejerboliger og fritidshuse. De førtidige indfrielse omfatter ud over konverteringer også opsigelse af lån i forbindelse med boligsalg og indfrielse af andre årsager.

Nogle boligejere vælger at optage et større lån i forbindelse med en konvertering. Ved tidligere konverteringsbølger har husholdninger anvendt tillægsbelåningen til forbrug og boligforbedringer og til at nedbringe anden gæld.¹¹

Størst udlånsvækst i fastforrentede realkreditlån omkring de større byer

Det fastforrentede realkreditudlån stiger i samtlige kommuner, jf. figur 27. Væksten er størst i København og Københavns omegn samt omkring de større byer. Det variabelt forrentede realkreditudlån falder i langt de fleste kommuner. Nogle kommuner i København og Københavns omegn skiller sig dog ud ved, at også gælden i variabelt forrentede realkreditlån stiger, selv om væksten er væsentligt lavere end for de fastforrentede lån. I alle andre landsdele falder gælden i variabelt forrentede realkreditlån.

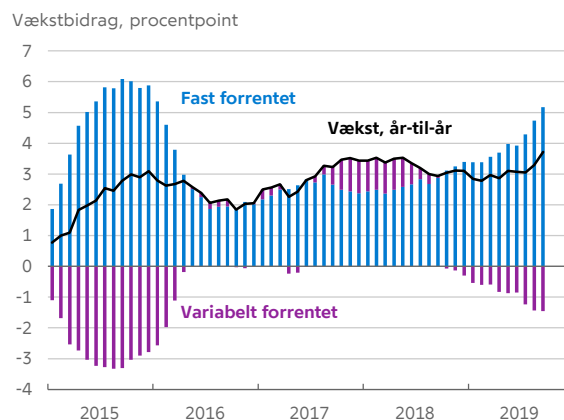
Institutterne melder om mindre risikovillighed over for husholdninger

Institutterne melder om omtrent uændrede kreditstandarder over for husholdninger i 3. kvartal 2019, mens konkurrencepresset er steget en smule. Ifølge Nationalbankens udlånsundersøgelse har der været en meget kraftig stigning i efterspørgslen efter realkreditlån fra de eksisterende kunder, jf. figur 28. Realkreditinstitutterne melder også om stigende efterspørgsel fra nye kunder. Ifølge nogle af institutterne optager nogle af boligejerne tillægslån i forbindelse med konverteringer, der til dels anvendes til at nedbringe bankgæld.

Både bankerne og realkreditinstitutterne har meldt, at de er blevet mindre risikovillige de seneste kvartaler, jf. figur 29. Det er især de store banker og realkreditinstitutter, der melder om en mindre risikovillighed. Nogle institutter henfører den

Stigningen i realkreditudlånet til ejerboliger og fritidshuse er drevet af fastforrentede lån

Figur 26

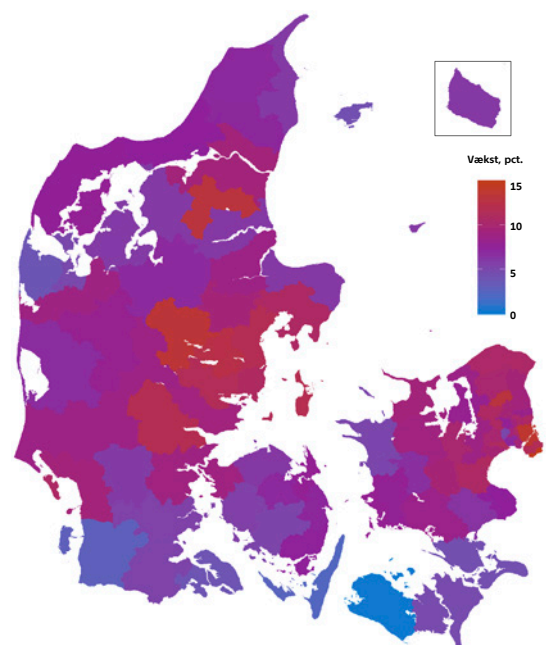

Anm.: Realkreditudlån til husholdninger, ejerboliger og fritidshuse, nominelle værdier. Seneste observation er september 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

De fastforrentede lån vokser mest omkring de større byer

Figur 27

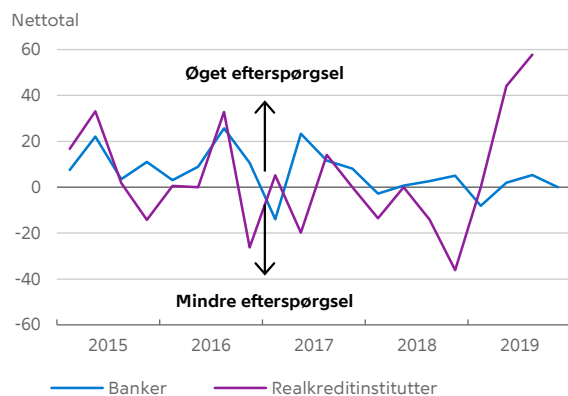

Anm.: Gennemsnitlig årlig vækst i fastforrentede realkreditudlån til husholdninger, ejerboliger og fritidshuse, nominelle værdier. Seneste observation er september 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

11 Jf. Danmarks Nationalbank, Låneomlægninger understøtter det private forbrug, *Danmarks Nationalbank Analyse*, nr. 17, september 2019.

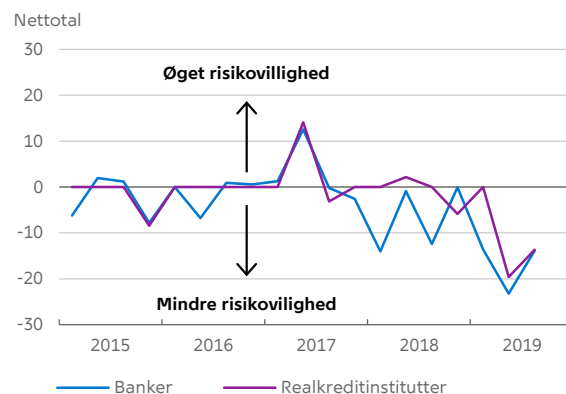
Stor efterspørgsel efter realkreditlån fra eksisterende privatkunder under konverteringsbølgen Figur 28

Anm.: Udlånsundersøgelsen for private. Nettotallet kan ligge mellem -100 og 100. Et positivt (negativt) nettotal betyder, at kreditcheferne i de adspurgte institutter samlet set, dvs. udlånsvægtet, har angivet, at efterspørgslen fra eksisterende kunder er øget (mindsket) i forhold til kvartalet før. Seneste observation er 3. kvartal 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Institutterne melder om mindre risikovillighed over for husholdninger Figur 29

Anm.: Udlånsundersøgelsen for private. Nettotallet kan ligge mellem -100 og 100. Et positivt (negativt) nettotal betyder, at kreditcheferne i de adspurgte institutter samlet set, dvs. udlånsvægtet, har angivet, at deres risikovillighed er øget (mindsket) i forhold til kvartalet før. Seneste observation er 3. kvartal 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

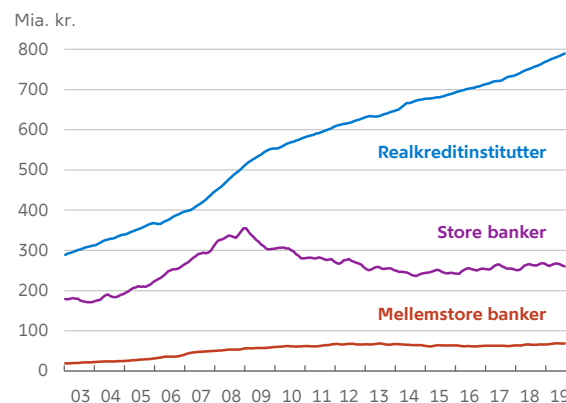
mindre risikovillighed til ændringerne til god skik for boligkredit og til vejledningen om forsigtighed i kreditvurderingen ved belåning af boliger i vækstområder. Desuden melder enkelte institutter, at nogle kreditgodkendelser overgår til at skulle bevilges centralt.

Stor konkurrence om erhvervskunderne

Væksten i udlånet til erhverv fortsætter i moderat tempo

Udlånet til erhverv fra store og mellemstore banker samt realkreditinstitutter er steget med knap 4 pct. det seneste år, jf. figur 30. Udlånsvæksten er aftaget en smule det seneste halve år, hvilket skyldes de store banker, som har haft en nedgang i den gennemsnitlige årlige vækst. De store bankers udlån er i gennemsnit vokset med 2,1 pct. det seneste år, mens de mellemstore bankers udlånsvækst ligger på 4,5 pct. Markedsandelene for de store og mellemstore banker er uændrede. Væksten i udlånet til erhverv er fortsat drevet af realkredit. Realkreditinstitutterne har i gennemsnit øget udlånet med 4,4 pct. det

Udlånsvæksten til erhverv er fortsat drevet af realkredit Figur 30

Anm.: Udlån til danske ikke-finansielle virksomheder fra store og mellemstore banker samt realkreditinstitutter. 3 måneders glidende gennemsnit. Seneste observation er september 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

seneste år, og der ses en tendens til svagt stigende udlånsvækst.

Øget konkurrencepres og faldende marginaler for erhvervsudlån

Ifølge Nationalbankens udlånsundersøgelse har kreditstandarderne over for erhverv været omtrent uændrede i 3. kvartal 2019. Både bankerne og realkreditinstitutterne melder fortsat, at konkurrenternes adfærd har bidraget til lempelser af deres kreditstandarder, jf. figur 31. Flere af bankerne forventer, at konkurrencepreset tilspidises yderligere i 4. kvartal, mens realkreditinstitutterne forventer uændret konkurrencepres.

Det store konkurrencepres afspejles primært i bankernes rentemarginal. Rentemarginalerne for de store og mellemstore banker falder fortsat, jf. figur 32. Rentemarginalen er defineret som forskellen mellem bankernes gennemsnitlige udlåns- og indlånsrenter på udlån til erhverv. De højere rentemarginaler for de mellemstore banker skal ses i sammenhæng med kreditkvaliteten. Andelen af erhvervsudlån med normal bonitet er 55 pct. for de mellemstore banker og er forbedret en smule det seneste halve år. Kreditkvaliteten er dog fortsat væsentligt lavere end i de store banker, hvor andelen af erhvervsudlån med normal bonitet er 86 pct. Det er vigtigt, at institutterne opretholder en sund kreditkvalitet, og at rentemarginalen afspejler risikoen på udlånet. Tabene viser sig først, når konjunkturerne vender, og institutterne bør derfor vurdere virksomhedernes robusthed over hele konjunkturcyklen.

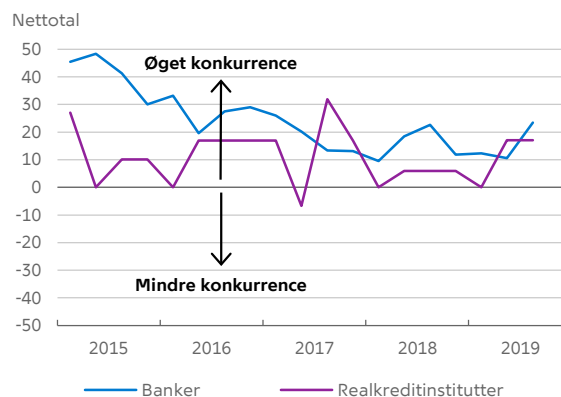
Efterspørgslen efter realkreditlån for erhverv stiger, men stagnerer for banklån

Der er stigende efterspørgsel efter realkreditlån fra erhvervs kunderne. Realkreditinstitutterne har de to seneste kvartaler meldt om øget efterspørgsel fra nye kunder, jf. figur 33. Også fra eksisterende kunder bliver der meldt om øget efterspørgsel. Den øgede efterspørgsel gælder store såvel som små og mellemstore erhvervs kunder. Ifølge nogle af realkreditinstitutterne er der høj konverteringsaktivitet. Det kan være med til at forklare det øgede konkurrencepres for realkreditinstitutterne de to seneste kvartaler.

Både de store og mellemstore banker melder om lavere efterspørgsel fra nye kunder. Den lavere efterspørgsel er i modsætning til de seneste år, hvor de mellemstore banker har meldt om stigende låneefter-

Stigende pres fra konkurrenterne om erhvervs kunderne

Figur 31

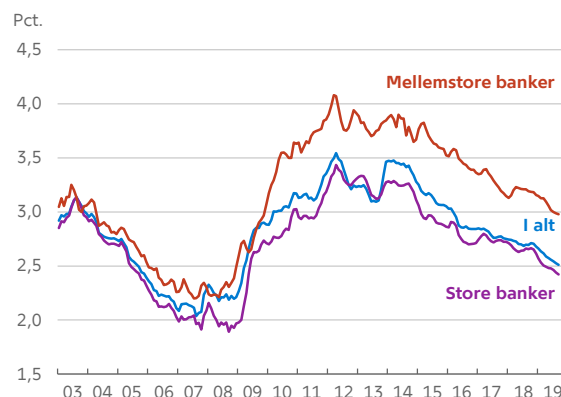

Anm.: Udlånsundersøgelsen for erhvervs kunder. Nettotallet kan ligge mellem -100 og 100. Et positivt (negativt) nettotal betyder, at kreditchefene i de adspurgte institutter samlet set, dvs. udlånsvægtet, har angivet, at konkurrenternes adfærd har bidraget til en lempelse (stramning) af kreditstandarderne i forhold til kvartalet før. Seneste observation er 3. kvartal 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Konkurrence for erhvervsudlån presser marginalerne

Figur 32

Anm.: Rentemarginaler for udestående forretninger ekskl. repo-forretninger. 3 måneders gennemsnit. Rentemarginalen er udregnet som udlånsrenter fratrukket indlånsrenter. Forskellen mellem store og mellemstore rentemarginaler afspejler forskelle i udlånenes kreditrisiko, men også andre faktorer, fx produktsammensætning. Seneste observation er september 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

spørgsel fra nye kunder. Den stagnerende efterspørgsel kan bidrage til en endnu hårdere konkurrence.

Virksomhederne har gode muligheder for at opnå finansiering

Virksomhederne har fortsat gode muligheder for at låne penge. Kun få virksomheder melder om begrænsninger i adgang til finansiering, jf. figur 34. Ifølge analyser fra Dansk Industri¹² synes 65 pct. af virksomhederne godt eller meget godt om mulighederne for at opnå finansiering, hvilket er historisk højt. Virksomhedernes lånemuligheder afhænger af deres nøgletal, således at virksomheder med større afkastnings- og soliditetsgrad synes, at de har bedre muligheder for at låne penge.

Likviditeten er robust, men følsom over for udtræk af indlån

Kortsigtet likviditetskrav overholdes med en vis margin

De danske banker overholder det kortsigtede likviditetskrav, LCR (liquidity coverage ratio), som skal sikre, at bankerne har tilstrækkelige likvide aktiver til at dække 30 dages intensivt likviditetsstress, jf. figur 35. I den nuværende situation med gunstig markedslikviditet er det naturligt, at bankerne har en vis likviditetsoverdækning, så de kan klare et evt. likviditetsstød i perioder, hvor likviditet er mindre tilgængelig.

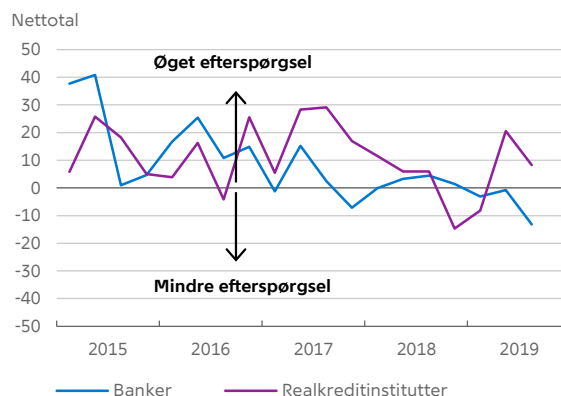
Ud over det generelle LCR-krav skal banker sikre et tilstrækkeligt match mellem nettoudstrømning og likvide aktiver i relevante valutaer. For de danske systemiske banker har Finanstilsynet desuden fastsat et likviditetskrav til valutaer, der udgør mere end 5 pct. af bankens passiver. Svenske og norske kroner er dog undtaget fra kravet. Alle institutter opfyldte likviditetskravene til valuta i 3. kvartal 2019.

Bankernes samlede likviditetsbeholdning består primært af realkreditobligationer

Bankernes likviditetsbeholdning bør være diversificeret, så koncentrationsrisici mindskes. Kon-

Stigende efterspørgsel efter real-kreditlån og faldende efterspørgsel efter banklån fra nye erhvervs-kunder

Figur 33

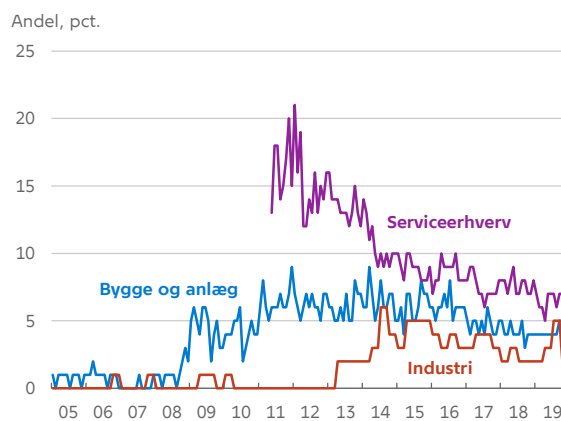

Anm.: Udlånsundersøgelsen for erhvervs-kunder. Nettotallet kan ligge mellem -100 og 100. Et positivt (negativt) nettotal betyder, at kreditcheferne i de adspurgte institutter samlet set, dvs. udlånsvægtet, har angivet, at efterspørgslen fra nye kunder er øget (mindsket) i forhold til kvartalet før. Seneste observation er 3. kvartal 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Kun få virksomheder melder om begrænsninger i adgang til finansiering

Figur 34

Anm.: Andel virksomheder, der angiver finansielle begrænsninger som årsag til produktionsbegrænsninger. Seneste observation er september 2019.

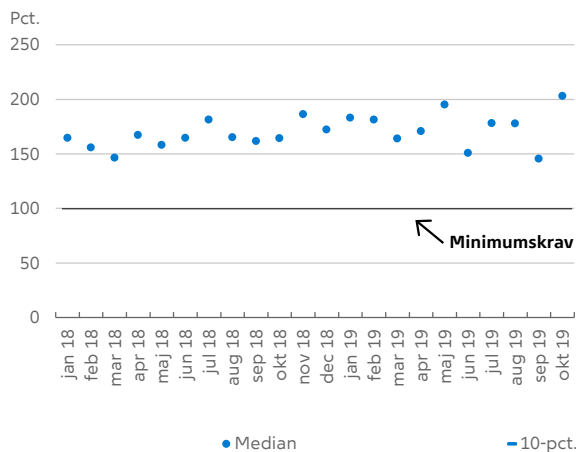
Kilde: Danmarks Statistik.

12 Dansk Industri, *Historisk lave renter på lån til virksomhederne*, september 2019, og Dansk Industri, *Historisk nemt at låne penge*, april 2019.

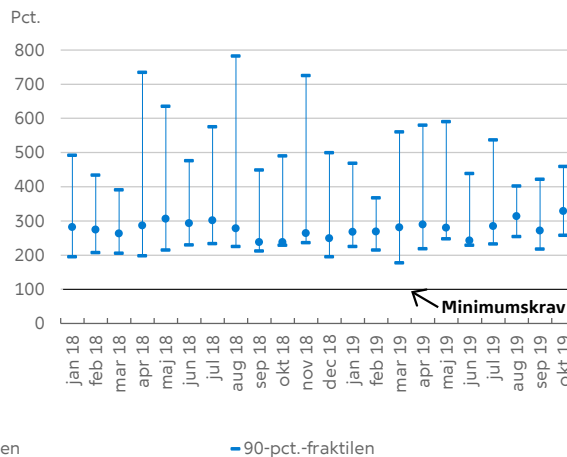
Bankerne overholder det kortsigtede likviditetskrav, LCR, med en vis margin

Figur 35

Systemiske banker

Ikke-systemiske banker

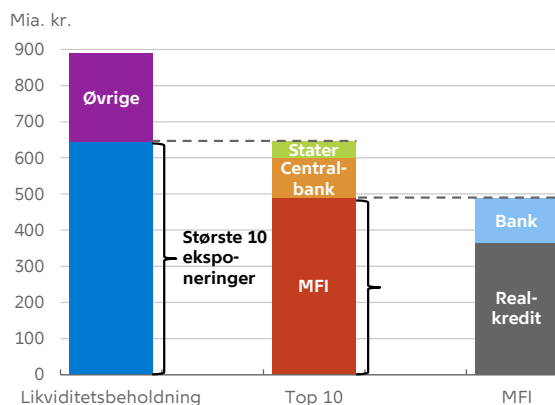
Anm.: LCR skal være større end 100 pct. og beregnes som bankens likvide aktiver delt med udgående nettopengestrømme over en stressperiode på 30 dage. Seneste observation er ultimo oktober 2019.
Kilde: Danmarks Nationalbank.

centration kan både være inden for aktivklasser og modparter. I LCR tages der delvist højde for koncentrationen inden for aktivklasser, men ikke modparter.¹³ Hvis likviditetsbeholdningen er meget koncentreret mod enten en aktivklasse eller få modparter, har instituttet alt andet lige en øget likviditetsrisiko¹⁴, da værdien af de likvide aktiver kan falde mere end forventet, fx hvis en af modparterne kommer i problemer.

De systemiske banker har overordnet set en forholdsvis koncentreret fordeling af likviditetsbeholdningen, både målt i forhold til aktivklasse og modpartseksposering, jf. figur 36.

Bankernes likviditetsbeholdning består primært af aktiver udstedt af finansielle modparter

Figur 36

Anm.: Likviditetsbeholdningen dækker over ubehæftede aktiver, som en bank kan anvende til likviditetsformål, og er bredere end definitionen af likvide aktiver i LCR. Beholdningen er opgjort uden haircuts. MFI står for monetære finansielle institutioner. Figuren viser de systemiske bankers beholdning ultimo august 2019.
Kilde: Danmarks Nationalbank.

13 I LCR betegnes likvide aktiver som high quality liquid assets, HQLA. Disse aktiver udgør en delmængde af bankernes samlede likviditetsbeholdning. Ved opgørelsen af HQLA skal minimum 30 pct. udgøres af statsikrede aktiver eller indskud i centralbanker. Derudover er der krav til, hvor stor en andel forskellige aktivklasser må udgøre. For de danske institutter er det mest væsentlige, at realkreditobligationer maksimalt må udgøre 70 pct.

14 Risikoen påvirkes af, hvilken eller hvilke modparter der er tale om. For eksempel vil det ikke blive betragtet som øget likviditetsrisiko, hvis eksponeringen udelukkende er mod Nationalbanken.

Dækkede obligationer, primært realkreditobligationer, udgør den klart største andel af likviditetsbeholdningen. Det afspejler, at den største del af markedet for højt likvide aktiver i danske kroner består af realkreditobligationer. Alternativet for bankerne vil være at påtage sig enten en højere kreditrisiko eller en valutakursrisiko, hvilket ikke synes hensigtsmæssigt.

Koncentration af likviditetsbeholdning afspejler et begrænset antal udstedere

De realkreditobligationer, som indgår i likviditetsbeholdningen, har alle en høj kreditvurdering. Selv om kreditrisikoen er lav på hver enkelt udsteder, påtager instituttet sig stadig en forhøjet likviditetsrisiko, hvis likviditetsbeholdningen ikke er fordelt på flere udstedere.

En bank bør som udgangspunkt ikke være så koncentreret mod en modpart, at instituttet kan komme i likviditetsvanskeligheder, hvis en modpart kommer i problemer.

Koncentrationen på enkeltudstedere vurderes at være relativt begrænset i forhold til et benchmark for diversifikation. Benchmarket er baseret på markedsandelen for de enkelte udstedere af realkreditobligationer. Afvigelser i forhold til et sådant benchmark viser, at de systemiske banker holder mere, end markedsandelen tilsiger for tre af de seks udstedere af realkreditobligationer, jf. figur 37. Omvendt udgør eksponeringen mod to af ustederne mindre, end hvad deres markedsandel tilsiger.

Det skal bemærkes, at en 1:1-afspejling af benchmarket ikke vil være hensigtsmæssig. Det skyldes, at en sådan afspejling ville indebære, at institutterne også holder en stor andel af egne udstedelser i likviditetsbeholdningen, da der er et sammenfald mellem de systemiske banker og ustederne af realkreditobligationer. At holde egne udstedelser som del af likviditetsbeholdningen indebærer en særskilt risiko, da egne obligationer må forventes at være svære at realisere, hvis der kommer usikkerhed om instituttets soliditet.

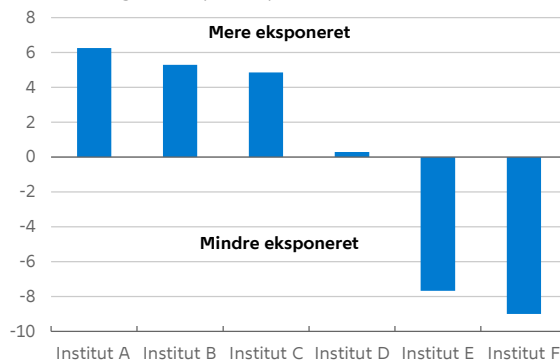
Følsomhedsanalyse af bankernes likviditet viser robusthed over for markedsstress ...

Nationalbanken har udviklet et værktøj til at vurdere følsomheden af bankernes likviditetsposition. Følsomhedsanalysen giver information om, hvilke faktorer der påvirker bankernes likviditetsposition, og hvor hurtigt en bank kan komme i likviditetsvanskeligheder. Følsomhedsanalysen fungerer således

Koncentration af realkreditobligationer på enkelte modparters varierer

Figur 37

SIFI'ernes afvigelse fra den udstedte mængde realkreditobligationer, procentpoint

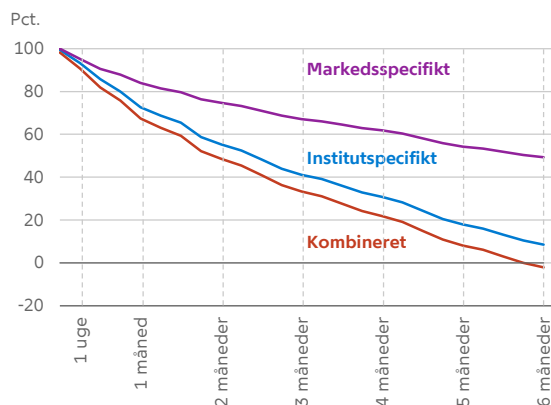

Anm.: Figuren viser, i hvilken grad SIFI'ernes gennemsnitlige beholdning af realkreditobligationer afviger fra fordelingen af udestående obligationer.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Institutterne er mere eksponerede over for et institutspecifikt stød end et markedsspecifikt stød

Figur 38

Anm.: Figuren viser de systemiske bankers nettolikviditet over tid i forskellige scenarier for udtræk. Nettolikviditet er defineret som likviditetsbeholdningen, som over tid korrigeres for nettooutflow. Data pr. ultimo august 2019.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

som et supplement til det lovmæssige likviditetskrav, LCR, og det kommende fundingkrav, NSFR (net stable funding ratio).

Følsomhedsanalysen er baseret på tre scenarier: Et markedsspecifikt, et institutspecifikt og et kombineret scenarie, jf. figur 38. Scenarier og antagelser i

likviditetsfølsomhedsanalysen er nærmere forklaret i boks 3.

Følsomhedsanalysen viser, at de systemiske bankers likviditet generelt er robust over for en forværring i markederne, hvor bankerne ikke kan forvente at forny eksisterende lån og udstedelser, når de udløber. Der er dog væsentlig variation mellem bankerne. En situation, hvor bankerne ikke kan forny eksisterende lån, minder om, hvad der ramte de finansielle markeder i forlængelse af Lehmann Brothers' konkurs i september 2008.

... men likviditeten er følsom over for udtræk af indlån

Følsomhedsanalysen viser også, at de systemiske bankers likviditetsposition er mere følsom over for et institutspecifikt stød, hvor der fx opstår tvivl om den enkelte banks overlevelse, og indskyderne derfor trækker indlån ud. Den væsentligste parameter til at forklare forskellen er, i hvor høj grad og hvor hurtigt privat- og erhvervskunder trækker deres indlån ud af banken. Kombinationsscenarioet skal illustrere en situation, hvor begge risici materialiseres samtidigt. Selv om det er et meget hårdt scenarie, viser følsomhedsanalysen, at bankerne stadig har tid til at reagere, før de kommer i likviditetsproblemer.

Selv små ændringer i antagelsen om, hvor hurtigt kunder trækker deres indlån ud, kan have stor betydning for, hvornår en bank løber tør for likviditet, jf. figur 39. Bankernes overlevelseshorisont falder fx med næsten 3 måneder, hvis afløbshastigheden fordobles.

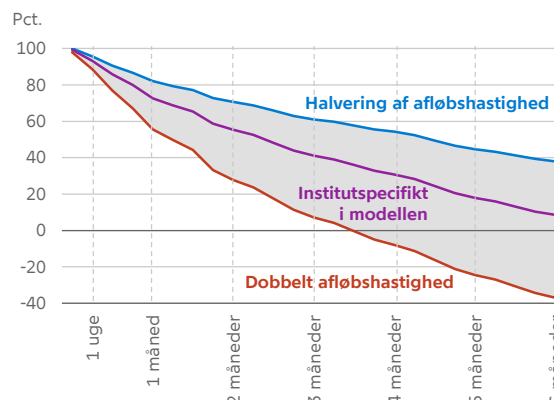
Det er vigtigt, at bankerne selv har en indgående forståelse af følsomheden over for forskellige risici, der påvirker likviditetstrækket i en krise. Forståelsen kan bl.a. opnås ved, at bankerne anvender stresstest aktivt i deres likviditets- og risikostyring, via fx rammer for overlevelseshorisont, afløbshastighed osv. Det er også vigtigt at robusthedsteste modellernes følsomhed over for de enkelte parametre, fx ved at antage forskellige afløbshastigheder.

Nyt og mere risikofølsomt likviditetskrav til realkredit

Finanstilsynet indførte i 2015 et søjle 2-likviditetskrav til realkreditinstitutterne i form af et minimumskrav på 2,5 pct. af udlånet til dækning af de risici, der ikke er dækket direkte af det korte likviditetskrav, LCR. Det gælder fx den risiko, der er knyttet til refinansieringsauktioner. Finanstilsynet har i september

Afløbshastighed af indlån er afgørende for, hvor længe likviditetspositionen er positiv

Figur 39

Anm.: Figuren viser følsomheden over for ændring af antagelsen om, hvor hurtigt anfordringsindlån bliver trukket ud.
Kilde: Danmarks Nationalbank.

2019 revideret modellen, så den tager højde for et nyt europæisk krav om at reservere likvide aktiver svarende til 2 pct. af udlånet i realkreditinstitutter. Kravet er en del af det kommende europæiske direktiv for regulering af realkreditobligationer og andre særligt dækkede obligationer. Den reviderede model er mere risikofølsom end den eksisterende, da likviditetskravet fremover vil svinge med bl.a. størrelsen på refinansieringsauktionerne og mængden af såkaldte åbne konverteringer, hvor finansieringen bag kundernes omlægning af realkreditlån endnu ikke er fremskaffet. Det nye krav forventes derfor at tydeliggøre de udsving i realkreditinstitutternes likviditetsposition, som følger af store konverteringsbølger, når renterne ændres. Nationalbanken er positiv over for at gøre likviditetskravet mere risikofølsomt. Det nye likviditetskrav skal rapporteres fra december 2019 og forventes implementeret, senest når det nye europæiske krav om likvide aktiver på minimum 2 pct. af udlånet træder i kraft.

Forklaring af scenarier og antagelser i analysen af likviditetsfølsomheden

Boks 3

Fremskrivningen af likviditetspositionen bygger på beregninger af bankernes overskudslikviditet under forskellige antagelser for afløbshastighed af både de kontraktuelle flow og anfordringsindlån samt realisationsværdi af likviditetsbeholdningens forskellige aktiver.

Scenarierne er udarbejdet under den forudsætning, at likviditetsbeholdningen skal sælges i markedet. Herved fås et billede af, hvor lang tid banken selv kan håndtere sin likviditetssituation uden anvendelse af Nationalbankens faciliteter.

Afløbshastighederne for anfordringsindlån er inspireret af de afløbsvægte, som den europæiske centralbank, ECB, har anvendt i sin følsomhedsanalyse fra 2019. Hastighederne er dog tilpasset i forhold til en forskellig opbygning af scenarier i de to følsomhedsanalyser. Afløbshastighederne vurderes at være hårde, men langt fra utænkelige, når man tager historien i betragtning. Det antages, at afløbet er hårdest i de første 30 dage og dernæst reduceres gradvist.

Følsomhedsanalysen er lavet på institutniveau og adresserer således, i hvor høj grad banker er likvide uden påvirkning fra evt. tilknyttede realkreditinstitutter.

Der analyseres på 3 typer scenarier:

- Markedsspecifikt scenarie
- Institutspecifikt scenarie
- Kombineret scenarie.

Markedsspecifikt scenarie

Skal simulere et generelt stress i banksektoren, hvor fundingmarkederne lukker, men den daglige kundeforretning

ikke påvirkes voldsomt, fx trækker privatkunder ikke deres anfordringsindlån. For likviditetsbeholdningen antages relativt høje haircuts, da det må forventes at være svært at realisere aktiverne, hvis der er generelt stress i banksektoren. For eksempel anvendes et haircut på 7 pct. på realkreditobligationer, hvilket matcher det haircut, der anvendes i det korte likviditetskrav, LCR.

Institutspecifikt scenarie

Skal simulere et stress på den enkelte bank, fx på grund af rygter om vanskeligheder i det pågældende institut. Det antages på den ene side, at banken mister adgang til fundingmarkederne, og der samtidig sker væsentlige tab af indlån. På den anden side antages det, at udlånsbalancen reduceres gradvist via modtagne ydelser fra erhvervs kunder, og at likviditetsbeholdningen kan realiseres til relativt begrænsede haircuts. For eksempel anvendes et haircut på 3 pct. på realkreditobligationer. Dog skal aktiver udstedt af instituttet selv realiseres med et stort værditab på 50 pct.

Kombineret scenarie

Skal simulere en situation, hvor den finansielle sektor generelt er stresset, og instituttet samtidig rammes af en institutspecifik hændelse. Det kan fx være rygter om snarlig konkurs midt under en generel krise. Der er tale om en meget vanskelig situation, hvor det må forventes, at bankens adgang til fundingmarkederne er væk, samtidig med at indlån forsvinder fra balancen. Der er dog ikke muligheder for at nedbringe udlån, eftersom hele sektoren er presset, og samtidig er realisationsværdien af likviditetsbeholdningen væsentligt reduceret. Teknisk anvendes de hårdeste parametre fra de to ovenstående scenarier.

¹ Information og resultater fra ECB's følsomhedsanalyse kan findes på ECB's hjemmeside ([link](#)).

Bilag: Datagrundlag i analysen

Institutter i analysen med angivelse af balancesum pr. 30. juni 2019, mio. kr.		Tabel 1	
Systemiske kreditinstitutter	Beløb	Ikke-systemiske banker	
Danske Bank (inkl. Realkredit Danmark)	3.290.789	Arbejdernes Landsbank	57.884
Nykredit Realkredit (inkl. Nykredit Bank)	1.540.708	Ringkjøbing Landbobank	52.426
Jyske Bank (inkl. Jyske Realkredit)	646.416	Sparekassen Kronjylland	28.415
Nordea Kredit	455.230	Sparekassen Sjælland-Fyn A/S	24.885
DLR Kredit	165.730	Lån & Spar Bank	24.092
Sydbank	152.073	Sparekassen Vendsyssel	22.067
Spar Nord	89.354	Vestjysk Bank	21.592
Systemiske koncerner i alt	6.340.300	Jutlander Bank	19.120
		Den Jyske Sparekasse	15.736
Systemiske banker		Alm. Brand Bank	13.913
Danske Bank	2.324.499	Ikke-systemiske banker i alt	280.131
Jyske Bank	304.701		
Nykredit Bank	214.260	Realkreditinstitutter	
Sydbank	154.372	Nykredit Realkredit (inkl. Totalkredit)	1.472.231
Spar Nord	89.482	Realkredit Danmark	910.400
Systemiske banker i alt	3.087.314	Nordea Kredit	455.230
		Jyske Realkredit	380.237
		DLR Kredit	165.730
		LR Realkredit	28.914
		Realkreditinstitutter i alt	3.412.741

Anm.: Balancesum for systemiske banker, ikke-systemiske banker og realkreditinstitutter er angivet på institutniveau, mens balancesum for de systemiske kreditinstitutter er på koncernniveau med undtagelse af DLR Kredit og Nordea Kredit, som er opgjort på institutniveau.
Kilde: Danmarks Nationalbank.

I analysen anvendes betegnelsen kreditinstitutter, når emnet omfatter både penge- og realkreditinstituttet af forretningen. Betegnelsen bank benyttes, når der specifikt tales om pengeinstituttet.

Analysen af danske kreditinstitutters indtjening, likviditet og kapitalgrundlag omfatter syv systemiske kreditinstitutter. Analysen inkluderer også de ikke-systemiske pengeinstitutter, som Finanstilsynet har grupperet som gruppe 2 i 2019. Institutterne fremgår af tabel 1. Til forskel fra Finanstilsynets gruppe 2 er Saxo Bank udeladt af populationen på grund

af bankens forretningsmodel. Gruppeinddelingen gælder bagud i tid.

I analyse og vurdering af udlånsaktivitet fokuseres på grupperingen af store og mellemstore banker fra Nationalbankens udlånsundersøgelse. Store banker udgøres af Finanstilsynets gruppe 1 samt filialen Nordea Danmark, mens mellemstore banker udgøres af Finanstilsynets gruppe 2 samt filialerne Handelsbanken og Santander Consumer Bank.

OM ANALYSE

Som en konsekvens af Nationalbankens rolle i samfundet udarbejdes analyser af økonomiske og finansielle forhold.

Analyserne udkommer løbende og omfatter bl.a. vurderinger af den aktuelle konjunktursituation og den finansielle stabilitet.

Analysen består af en dansk og engelsk version. I tilfælde af tvivl om oversættelsens korrekthed gælder den danske version.

DANMARKS NATIONALBANK
HAVNEGADE 5
1093 KØBENHAVN K
WWW.NATIONALBANKEN.DK

Redaktionen er afsluttet
26. november 2019

**DANMARKS
NATIONALBANK**